

Olav André Magnussen

Wuthering Heights og Anti-dannelsesromanen

Masteroppgave i Allmenn Litteraturvitenskap

Veileder: Knut Ove Eliassen

Mai 2020

Sammendrag

Tittelen på masteroppgaven min er *Wuthering Heights og anti-dannelsesromanen*. Hypotesen min er at Brontës roman tar del i en litterær tradisjon for dannelsesromaner, men innehar noe unike karakteristikk som utfordrer konseptet dannelse. Min oppgave er derfor å utforske i hvilken grad boken holder seg til det tradisjonelle synet på et slikt konsept, eller vender seg bort fra det. For å besvare dette spørsmålet har jeg analysert noen av de mest sentrale punktene i romanen, inkludert dens topografi, narrative struktur og karakterer. *Wuthering Heights* er en kompleks roman som ikke lar seg kategorisere på en enkel måte, og det har derfor vært viktig for meg å diskutere andre litterære elementer, som gotiske og realistiske trekk, som en motvekt til oppgavens sentrale narrativ. Gjennom arbeidet har jeg funnet at boken stiller spørsmål ved et barns oppvekst, kreftene som påvirker det, det forutsatte målet for dannelse, samt de ulike resultatene som representerer. Som oppsummering kan det sies at selv om romanene inneholder elementer av dannelsesromanen, så kritiserer og utfordrer det konseptet dannelse mer enn det underbygger det.

Abstract

My master thesis is called *Wuthering Heights and the anti-Bildungsroman*. My hypothesis is that as part of a literary tradition of Bildungsromans, Emily Brontë's book feature some unique characteristics that challenge the concept of Bildung. My main task, therefore, will be to determine to what extent it adheres to a traditional view of such a concept, or veers from it. To answer this question, I have analysed some key aspects of the novel, including its topography, narrative structure, and characters. *Wuthering Heights* is a complex novel that defies easy definition, and it has been important to me to discuss other literary features such as gothic and realistic elements as counterweight to the main narrative of my text. What I found through my work was that the novel raises several questions regarding a youth's upbringing, the influences that act upon it, the perceived goal of Bildung, and the different outcomes the characters achieve. It can be summarised that, although the novel contains elements of the Bildungsroman, the scope and nature of these elements do more to question and criticize the concept than they substantiate it.

Forord

Masteroppgaven min nærmer seg slutten nå. Det har vært en spennende og lærerik utfordring, og gitt meg rom til å utvikle meg mye i løpet av det siste året. Jeg vil først få takke den viktigste støttespilleren for oppgavens faglige side, som har vært min veileder Knut Ove Eliassen. Du har vært både tålmodig og hjelpsom gjennom hele prosessen. Takk for alle gode kommentarer og for at du har vært fleksibel i din veiledning, særlig med tanke på de omstendighetene som preget prosjektets siste fase.

Videre ønsker jeg å takke mamma og pappa, samt brødrene mine Harald og Espen. Dere har alle støttet meg og motivert meg til å stå på videre, samtidig som dere har gitt meg muligheten til å koble av fra

Til slutt vil jeg takke min samboer Tonje. Du har gjennom det siste året vært en konstant kilde til glede og oppmuntring. Dette ville ikke gått uten deg. Takk!

Stavanger 13/05/2020

Olav André Magnussen

Innhold

1 Innledning	11
1.1 Bakgrunn for oppgaven	12
1.2 Hovedproblemstilling	13
2 Biografi	14
3 Den britiske dannelsesromanen	15
3.1 Dannelsesromanens fremvekst	15
3.2 Barnets utvikling	16
3.3 Definisjon av dannelsesromanen	17
3.4 Den gotiske romanen	19
3.5 Den kvinnelige dannelsesromanen	20
3.6 Antidannelsesromanen	22
4 Narrativ komposisjon	24
4.1 Plottstruktur	24
4.2 Fortelleinstansen	25
4.3 Det narrative medium	27
4.4 Rammefortellingens funksjon	27
4.5 Presentasjon av karakterer	28
5 Topografi	30
5.1 Dannelsesromanens topografi	30
5.2 Gotiske trekk	30
5.3 Motsetninger	31
6 De tre generasjonene	33
7 Karakteranalyse	34
7.1 Catherine	34
7.1.1 Barndom og tidlige år	34
7.1.2 Transformasjon	35
7.1.3 Separasjon og ekteskap	38
7.1.4 Død	40
7.2 Heathcliffe	41
7.2.1 Heathcliffes barndom	42
7.2.2 Etniske og overnaturlige preg	43
7.2.3 Forhold til Catherine	44
7.2.4 Hevngjerrighet og vold	45
7.3 Isabella	45
7.3.1 Den gotiske kvinnen	46

7.4 Cathy	46
7.4.1 Barndom	47
7.4.2 Fangenskap	48
7.5 Linton Earnshaw	48
7.6 Hareton Earnshaw	49
7.6.1 Heathcliffes parallell	49
7.6.2 Haretons omvendelse	50
8 Avslutning	52
9 Litteraturliste	54

1 Innledning

Masteroppgaven min handler om Emily Brontës roman *Wuthering Heights* fra 1847, og dens rolle i den britiske tradisjonen av dannelsesromaner. Jeg skal foreta en analyse av verket for å avgjøre i hvilken grad den kan sies å inneholde elementer av en anti-roman i denne sammenhengen. Med anti-roman mener jeg her fiksjon som utfordrer konseptet om dannelse, hvor prosjektet mislykkes eller hvor prosessen i seg selv fremstår som meningsløs.

Oppgaven vil være delt i to hovedkategorier; en teoretisk og en analytisk del. Den første av disse inneholder en presentasjon av problemstillingen og angrepsvinkelen som er valgt for å behandle min hypotese. Her vil jeg forklare hva en dannelsesroman er og litt om dens historie. Fordi opphavet i så stor grad henger sammen med tysk litteratur, i hovedsak forfatteren Johann Wolfgang von Goethes og hans verk *Wilhelm Meisters Læreår*, vil den tyske tradisjonen inkluderes i forklaringen. Derimot vil hovedfokuset ligge på den engelske utgaven av dannelsesromanen. Dette betyr at den teoretiske delen også inneholder en diskusjon knyttet til forskjellene og likhetene mellom den tyske og den engelske tradisjonen.

Det første kapittelet vurderer de mest sentrale teoretiske verkene som skal brukes. Denne litteraturen består av Charlotte Goodmans, Hamilton Buckleys *Season of Youth: The Bildungsroman from Dickens to Golding*, Petru Golbans *The Victorian Bildungsroman* og Peter Arnds *The Boy with the Old Face: Thomas Hardy's Antibildungsroman*. Disse danner et relativt bredt teoretisk grunnlag, hvor Golbans og Hamilton Buckleys tekster tar for seg den britiske dannelsesromanen, Goodmans utforsker den feministiske dannelsesromanen og Arnds undersøker konseptet om anti-dannelse.

Den andre delen av oppgaven består av analyse. Her vil det presenteres forskjellige aspekter som belyser romanens forhold til dannelsesromanen. Dette tar utgangspunkt i de aspektene av romanen jeg mener på best måte fremhever dannelsesprosessen, og inkluderer topografi, narrativ struktur samt karakteranalyser av de mest fremtredende personene i boken. Analysen inneholder også en diskusjon knyttet til bokens øvrige tematikk, som de gotiske og feministiske elementene. Disse vil også ses i lys av konseptet om dannelse, men utgjør i hovedsak en motvekt til dannelsesromanen.

Karakteranalysen vil i hovedsak ta for seg de mest sentrale karakterene. Catherine og Heathcliffe er de mest fremtredende i den første delen av boken, mens Cathy, Hindley og Hareton opptar det meste av den andre delen. Derimot vil flere av de andre karakterene bli inkludert i analysen for å få et bredere syn på hvordan det mikrokosmoset som finnes i *Wuthering Heights* er knyttet sammen via allianser, feider og hevnløst. Karakterene analyseres med utgangspunkt i deres utvikling gjennom plottet, som enklere knytter seg direkte til deres dannelse, men inneholder også faktorer utover dette. Karakterene Nelly og Lockwood er romanens primære fortellere og innehar en særegen rolle i fremstillingen av historien. Derfor utforskes disse nærmere i oppgavens narratologiske del, og ikke sammen med de andre karakteranalysene.

Av sekundærlitteratur har jeg, i tillegg til de overnevnte tekstene, støttet meg på blant annet Joseph Hillis Millers kapittel om *Wuthering Heights* i boken *Fiction and*

Repetition. Dette kapittelet inneholder en rekke interessante observasjoner som kan brukes i oppgaven min, som inkluderer tanker rundt Lockwood og Nellys fortellerinstans, Brontës meningssskapende prosa og leserens rolle i å tolke plottet. Med utgangspunkt i Hillis Millers tanker vil jeg diskutere hvordan fortellernes egne verdier overføres på de karakterene hun omtales, og hvordan dette igjen farger leserens inntrykk av dem.

1.1 Bakgrunn for oppgaven

Wuthering Heights er en roman som har blitt studert mye innen litteraturvitenskap. Den blir derimot ikke ofte tenkt på som en dannelsesroman i tradisjonell forstand. Et mer konvensjonelt valg ville kanskje være Emilys søster Charlotte og hennes *Jane Eyre*. Boken som følger den kvinnelige protagonisten Jane gjennom hennes oppvekst, hennes reise ut i verden og endelig giftemål med Mr. Rochester er mer på linje med den prototypiske dannelsesromanen. Jeg er derimot interessert i *Wuthering Heights* sine mer utypiske trekk, og hvordan det finnes elementer av en dannelsesroman som samtidig utforsker begrepets grenser. Her tenker jeg spesielt på utviklingsprosessens resultat, det vil si den relative suksessen i å frembringe et modent menneske, og hvordan denne foregår i et mikrosamfunn eller helt utenfor samfunnet.

Bildungsromanen som sjanger har hatt en sentral posisjon i litteraturvitenskapens historie helt siden Goethes *Wilhelm Meisters læreår* kom ut i 1795. Det er derfor interessant å undersøke hvordan en lignende tradisjon blir utviklet i England, og hvordan den etter hvert sementerer sin særegne kanon av forfattere. Oppgaven vil forsøke å presentere noen av de mest sentrale, og trekke linjer fra deres verk til Brontës. I tillegg vil noen generelle trekk ved sjangeren presenteres for å kunne avgjøre hvor *Wuthering Heights* skiller seg ut, og hvor den ligner på andre dannelsesromaner. Dette inkluderer aspekter som tematikk, struktur og innhold.

Oppvekst og utvikling er temaer som er blitt behandlet i mange litterære verk gjennom historien. Prosessen hvor en ung og uvitende person går gjennom livets utfordring og kommer ut på andre siden som et mer kunnskapsrikt menneske er i tråd med 1800-tallets syn på menneskets rolle i samfunnet. Det er også en litterær trope som utviklet seg samtidig som veksten i Europas storbyer økte betraktelig. På begynnelsen av det 1800-tallet foregikk det en omfattende omstrukturering av det rurale samfunnet til fordel for et urbant bymiljø, og dette kommer til uttrykk på mange ulike måter gjennom den voksende romantradisjonen i tiden. Brontë, som selv vokste opp på landsbygda i England, har valgt å legge handlingen i *Wuthering Heights* til et isolert samfunn fjernet fra storbyens progresjon. Det er derfor meningsfylt å undersøke hva den topografiske instansen betyr, og hvordan miljøet rundt påvirker karakterenes oppvekst, og deres endelige dannelse.

Den økte interessen for romansjangeren preger mye av 1800-tallets litteratur. Mens romansen slo gjennom på 1700-tallet, er det nå utviklings- og dannelsesromanen som for alvor får utfolde seg (Haarberg, Selboe, & Aarset, 2007, s.346). En slik utvikling er knyttet til et epokebevisst tankesett, det vil si den historiske oppfatningen av overgangen mellom 1700- og 1800-tallet som en brytningstid mellom gammelt og nytt (Haarberg et al., s.350). Litteraturen preges av denne overgangen fra «et føydalt agrarsamfunn preget av tradisjon, hierarki og autoritet til et moderne samfunn preget av demokrati og meningsdannelse, men også av kapitalisme og undertrykkende kontroll» (Haarberg et al., s.350). Det nye og moderne samfunnet får sitt uttrykk gjennom ulike fremstillinger. Romantikerne søker etter et alternativ til den prosaiske virkeligheten, mens de realistiske forfatterne ønsker å portrettere verden slik de anser som mer

sannferdig og i tråd med virkeligheten. Det er interessant å analysere Brontës verk med tanke på disse poengene fordi hun befinner seg i et spenningsfelt mellom det gotiske, som inkluderer romantikkens tanker om det sublime og fortryllende, og det realistiske, som er mer opptatt av å fremstille tingene slik de er.

1.2 Hovedproblemstilling

Oppgaven min utgjør altså en analyse av Emily Brontës roman *Wuthering Heights* fra 1847. Jeg skal spesifikt undersøke hvordan den kan anses som en dannelsesroman eller en anti-dannelsesroman med henblikk på den britiske tradisjonen. Hypotesen min er at karakterene som gjennomgår en modningsprosess i boken på ulike måter mislykkes, og at dette vil kunne fortelle noe om bokens syn på dannelselse. Oppgaven vil evaluere *Wuthering Heights* som en dannelsesroman i hovedsakelig den britiske tradisjonen, men det vil også trekkes linjer til den tyske Bildungsromanen. Deretter vil de ulike aspektene som peker mot en motsetning til dannelselse utforskes.

Gjennom analysen min ønsker jeg å diskutere en rekke aspekter som er knyttet til det sentrale temaet for oppgaven, men som også berører andre litteraturvitenskapelige tilnærmelser. En feministisk vinkling vil for eksempel kunne utdype kvinnens forventede utvikling sett i lys av samfunnets forventninger knyttet til kjønnsrollen. Dette blir særlig interessant i Catherines tilfelle, hvor hennes dannelselse får en brå vending når hun ankommer Thrushcross Grange. Videre i oppgaven skal jeg undersøke hvordan den kvinnelige dannelsesromanen skiller seg fra den mannlige, og hvorfor dette har hatt stor betydning i den britiske tradisjonen. Her kommer Emily Brontë og søstrene hennes til å spille en viktig rolle, så vel som den gotiske tradisjonen og 1800-tallets romantiske litteratursyn.

Dette vil også kunne knyttes til en konseptet om anti-dannelselse, som er et sentralt begrep i oppgaven. Med dette mener jeg dannelsesprosessens mangler, og hvordan dens utvikling gir grunnlag for en reevaluering av begrepet, og dermed sjangerens, endelige mål for oppvekst og modenhet i et menneske. Jeg skal også se nærmere på en tekst av Peter Arnds som eksemplifiserer en antidannelsesroman for å undersøke hvorvidt en slik metode kan anvendes på *Wuthering Heights*.

2 Biografi

Som en inngang til oppgaven del jeg her presentere en kort biografi av Emily Brontë. Hennes bemerkelsesverdige, dog korte, liv inneholder elementer som kan hjelpe i analysen samtidig som det belyser noen av romanens temaer på en bedre måte. Hennes geografiske tilknytning til Yorkshire og de utførlige kunnskapene hun hadde om folkene som befolker dette området er et slikt eksempel. Videre er det fornuftig å diskutere de selvbiografiske elementene i *Wuthering Heights*, ettersom slike biografiske forbindelser blir en økende trend hos forfattere av dannelsesromaner utover 1800-tallet.

Emily Brontë ble født i 1818 i den isolert landsbyen Haworth på kanten av Yorkshire-heiene nord i England. Hun hadde fem søsken, men bare tre av dem overlevde inn i det voksne liv. Søstrene Anne og Charlotte ble i likhet med Emily forfattere, og de skrev under pseudonymene Ellis, Acton or Currer Bell. Hennes far var prest, og hadde et progressivt syn på kvinners rettigheter. Emily fikk derfor en grundig utdanning. (Bartolomeo, 2014, s. ix). Familien var relativt fattige og gjennomsnittsalderen hvor de bodde var bare rett over 25 år. Innen Emily var blitt syv år gammel hadde hun mistet moren og to av søstrene sine.

Emily har inntatt en mytisk posisjon i engelsk litteratur. Hennes posisjon som kvinnelig forfatter av et gotiske mesterverk som *Wuthering Heights* har gitt henne en særskilt stilling blant 1800-tallets forfattere. Utgangspunktet for en slik aktelse var derimot høyst usannsynlig i hennes levealder. Som nevnt vokste Brontë-søstrene opp i relativ isolasjon, uten kontakt med det litterære eller kulturelle miljøet som fantes i England på den tiden. Ved siden av søstrene, som var en viktig drivkraft for skrivingen hennes, nevnes hennes bror Branwell som den personen som vekker Emilys kreative gnist. I sin introduksjon til en utgivelse av *Wuthering Heights* fra 2014 skriver forfatter Christina Bartolomeo om Emily og hennes romans biografiske likheter; «Emily`s brilliant, tormented brother, Branwell, a failed artist and writer plagued by addiction to alcohol and opium, acquainted Emily all too well with what happens to a soul on the skids». (Bartolomeo, 2014, s. xi). Et av punktene som ofte trekkes frem om den tradisjonelle bildungsromanen er en selvbiografisk side, også i den engelske utgaven. Dette er noe vi sjelden finner hos Brontë, og derfor interessant at Branwell har påvirket henne i slik grad. Hans påvirkning, om ikke eksplisitt, kan sees i Hindleys karakter, som sakte gir etter for alkoholen. Utenom denne lille delen er det lite i Brontës roman som hentes direkte fra hennes eget liv. Derimot bruker hun sitt kjennskap til geografien og de lingvistiske særegenhetene fra Yorkshire til å fylle historien med troverdighet og presisjon. Joseph sin dialekt er et eksempel på dette.

3 Den britiske dannelsesromanen

Gjennom litteraturhistorien har noen av Storbritannias største forfattere skrevet verk som kan kategoriseres som dannelsesromaner. Selv om sjangeren ofte forbindes med Tyskland, har briter som Charles Dickens, og Thomas Hardy opparbeidet en særegen Engelsk tradisjon, en tradisjon som Emily Brontë både tar del i og skiller seg fra. Som nevnt innledningsvis skal jeg bruke denne oppgaven til å belyse hovedtrekkene i dannelsesromanen og diskutere hvilke aspekter som kan sies å tilhøre særskilt den britiske versjonen. Dette kapitlet innebærer en utdypelse av romanenes fremvekst, en gjennomgang av likheter og forskjeller mellom den tyske og den britiske utgaven, samt en diskusjon rundt form og innhold. Disse elementene vil danne grunnlaget for en videre analyse av Brontës *Wuthering Heights*, hvor målet er å undersøke i hvilken grad dette er overførbart til romanen.

Fordi dannelsesromanen i så stor grad er forbundet til den tyske forfatteren Goethe vil deler av utredelsen knyttes til ham. Det er derimot sentralt for teksten at kontrastene mellom de to tradisjonene kommer frem. Forfatterne av teoritekstene som brukes her behandler termene *dannelsesroman* og *bildungsroman* noe overlappende. Det vil derfor forekomme bruk av begge termene, men i all hovedsak blir *Bildung* brukt om den eksplisitt tyske versjonen, og *dannelse* om de øvrige. Det er sentralt for oppgaven videre at det etableres et adskilt sett av kriterier som kan brukes for britiske dannelsesromaner. Begreper som *educational novel*, *coming-of-age story* og *novel of formation* betegner ofte sjangere som har mye til felles med dannelsesromanen, eller de brukes som synonymmer.

Dette kapitlet deles inn i følgende deler; først en gjennomgang av dannelsesromanens historie og fremvekst, hvor Goethe og de britiske forfatterne kort presenteres. Deretter følger et forsøk på å definere sjangeren, og dens kjennetegn. Dette inkluderer forskjellene mellom den tyske og den britiske utgaven. Som hjelp til dette tas Jerome Hamilton Buckleys bok i bruk, *Season of Youth: The Bildungsroman from Dickens to Golding*, som følger utviklingen i Storbritannia fra omkring 1850 og fremover, samt Petru Golbans doktoravhandling *The Victorian Bildungsroman*. Deretter diskuteres framveksten av den gotiske romanen som sjanger på 1800-tallet. Videre presenteres den feministiske vinklingen som skal brukes i analysen. Her kommer den kvinnelige dannelsesromanen til uttrykk ved hjelp av Charlotte Goodmans tekst *The Lost Brother, the Twin: Women Novelists and the Male-Female Double Bildungsroman*. En kort biografi av Emilys liv er inkludert for å sette forfatteren i litteraturhistorisk kontekst. Avslutningsvis diskuterer jeg anti-dannelsesromanen og dermed sjangerens begrensninger. Her brukes *The Boy with the Old Face: Thomas Hardy's Antibildungsroman* av Peter Arnds som sekundærlitteratur.

3.1 Dannelsesromanens fremvekst

Dannelsesromanen er en undersjanger av romanen som fremstiller heltens dannelsesprosess. Dens fremvekst og utvikling på 1700- og 1800-tallet forbindes ofte med den tyske forfatteren Johann Wolfgang von Goethe. Derimot har sjangeren forgreninger utover i Europa, og det finnes bevis for en slik tradisjon i britisk litteratur fra Romantikken og frem til i dag. Selv om det ikke finnes et utførlig skille mellom den tyske og den britiske utgaven, vil jeg presentere i grove trekk de likheter og forskjeller som er til stede.

Litteraturvitenskapelig leksikon hevder at dannelse «trenger et samfunn; den forutsetter en avstand eller konflikt mellom individ og samfunn, som former individet (Lothe, 2015). Det er derimot uenighet blant teoretikere om hvilken grad hele plottet i en slik roman må omhandle dannelsen. Som resultat blir enkelte verk vanskelige å kategorisere som dannelsesromaner, noe *Wuthering Heights* er et eksempel på. Bøker som ofte sies å representere den mer tradisjonelle, britiske varianten inkluderer Charles Dickens *David Copperfield*, James Joyces *Portrett av Kunstneren som Ung Mann* og Henry Fieldings *Tom Jones*. Som vi skal se i analysen utgjør mangelen på et større samfunn i *Wuthering Heights* en viktig faktor for hvorfor den ikke alltid kategoriseres sammen med slike verk.

Den tyske Bildungsromanen gis, som nevnt, sin opprinnelse i Goethes verk *Wilhelm Meisters Lehrjahre*. Den legger grunnlaget for en type litteratur som fremstiller den enslige heltens vei mot «Bildung», eller dannelse, i møtet med et moderne samfunn (Lothe, 2015) Dette inkluderer en sterk innflytelse fra både indre og ytre krefter hos heltens. Det er særlig de moralske og intellektuelle karakteregenskapene som skal utvikles gjennom denne prosessen. Videre finnes det en grunnstruktur i mange dannelsesromaner som utgjør plottet. Heltens begynnelse finner sted i et hjemlig miljø, som etterfølges av en reise bort fra dette hjemmet og ut i verden, for så å returnere etter å ha gjennomgått utviklingsprosessen. Aarset, Harboe og Selboe skriver at motsetningen mellom hjemme og borte inngår som en viktig grunnstruktur i flere romantyper, men at denne grunnstrukturen får en særskilt betydning i Bildungsromanen (Haarberg et al., 2007, s.382). Plottet bygges på en hjemme-borte-hjemme struktur, som også inkluderer at heltens går fra det trygge og hjemlige, til det ukjente som ofte er en storby som London, for så å forenes med det hjemlige, ofte sementert gjennom et ekteskap. Denne type plot skal vi se at finner sin parallell i *Wuthering Heights*, men at det finnes underliggende strukturer i romanen som samsvarer med denne plottstrukturen.

3.2 Barnets utvikling

Hamilton Buckleys *Season of Youth: The Bildungsroman from Dickens to Golding* er en gjennomgang av britiske dannelsesromaner fra Dickens og frem til senere forfattere. Teksten tar for seg en rekke temaer og problemstillinger knyttet til den britiske versjonen av sjangeren. Til tross for at de fleste eksemplene han bruker er verk skrevet senere enn *Wuthering Heights*, kan det trekkes paralleller mellom dem. Han introduserer boken ved å koble sammen dannelsesromanen og romantikkens store poeter, særlig Keats og Wordsworth, som han mener har stor innflytelse på sjangerens utvikling. Deres interesse i barnets, og da særlig den voksende kunstneren, understrekes av Hamilton Buckley som viktig for mange av de senere forfatterne av dannelsesromaner i Storbritannia. Han skriver (Hamilton Buckley, 1974, s.19):

To Byron, as to Fielding, the young child was little more than the small adult. To the authors of the Bildungsromane, as to Wordsworth, the child was an entity in himself responsive to experiences that might alter the entire direction of his growing mind and eventually influence for better or for worse his whole maturity.

De romantiske poetene og forfatterne anser altså barnet som et potensial som påvirkes av erfaringen det gjør gjennom oppveksten. Denne mottakeligheten som kan endre livsretningen til et ungt sinn er en viktig faktor som forutsetter dannelse. Hva som ligger i konseptet dannelse, skal jeg komme tilbake til senere i kapitlet, men det sentrale her

er at de kreftene som påvirker et barn resulterer i en bedre eller verre modenhet etter hvert som det utvikler seg.

Hamilton Buckley fortsetter med å si at barnets psykologi måtte tas på alvor i litterær forstand før den engelske dannelsesromanen kunne vokse frem. I Viktoriansk tid betød dette at dannelse besto i skapelsen av en «gentleman» (Hamilton Buckley, 1974, s.20). Det er dette aspektet romantikkens diktere blir mer og mer opptatt av. Barnets evne til å, gjennom modningsprosessen, forme sitt voksne selv på grunnlag av de erfaringene og endringene det har gjennomlevd. I Wordsworths tilfelle, som hos senere diktere som James Joyce, er det den voksende kunstneren som er det sentrale. Som vi skal se i analysen er streben etter å forme et selv sentralt for flere av karakterene i *Wuthering Heights*. Kanskje først og fremst er det Cathy som utdyper barnets psykologi og dets påvirkelighet. Det vil også bli klart i hvor stor grad den negative påvirkningen kan bryte ned psyken hos et barn under utvikling.

3.3 Definisjon av dannelsesromanen

I det fortsatte forsøket på å fastslå hva som er særegent for den britiske versjonen av en dannelsesroman vil jeg her ta i bruk Petru Golbans doktoravhandling med tittelen *The Victorian Bildungsroman*. Han etablerer det han kaller den Viktorianske Bildungsromanen som et eget litteraturteoretisk system hvor den britiske tradisjonen har sine egne normer. Han skriver (Golban, 2004, s. 181):

I believe that the literary discourse of Victorian Bildungsroman represents a well-structured literary pattern, as well as an ordered and definite system of aesthetic values within the larger system of the novel; the latter, as a system in itself, belongs, along with other literary genres and types, to the system of literature.

De estetiske verdiene Golban snakker om er det han mener sementerer den Viktorianske dannelsesromanen som en unik sjanger. Blant disse er britenes oppfattelse av dannelse som konsept, som han utdyper ved å skrive: "In England, these categories have been far less rigid; the pursuit of self-culture has hardly ever been so deliberate or programmatic" (Golban, 2004, s.183). De kategoriene han her omtaler er forutsetningene og det ønskelige målet for dannelse. Mens tyskernes «Bildung» har fulgt mer systematiske linjer, har den engelske dannelsen blitt ansett som mer bevegelig og mindre tilsiktet. Det finnes selvfølgelig utallige unntak fra dette i Tyskland også, men Golban peker på dette som en generell trend. Tyske forfattere har i større grad ansett dannelse som en systematisk prosess, mens de britiske kategoriene er mer vilkårlige. Han mener at dyrkelsen av et modent og dannet individ i britiske dannelsesromaner kommer som et resultat av selvrealisering heller enn et systematisk program for å frembringe et ønsket resultat, som er mer i tråd med den tyske ideen.

En annen av forskjellene mellom den tyske og den britiske tradisjonen er skillet mellom dannelse og det som kan kalles utvikling eller oppdragelse. Mens den tyske sjangeren i mye større grad adskiller disse termene, blir de i britisk litteratur ofte brukt som synonymer. Det tyske «Bildung», som ofte brukes på engelsk også, kan erstattes med «education» eller lignende. Dermed finnes det i den engelskspråklige tradisjonen til tider et problematisk sammenfall mellom disse aspektene. Også i *Wuthering Heights* er avstanden mellom oppvekst og dannelse mindre enn den er i den tyske tradisjonen. Dette betyr at analysen vil inkludere både diskusjoner knyttet til karakterenes dannelse og deres oppdragelse, med noe overlapp.

Konseptet dannelse forutsetter et sett med idealer eller kriterier som må oppnås for nå et modent stadium hos et menneske. Disse forutsetningene bygger ofte på hva samfunnet, familien eller religionen anser som ønskelig for en samfunnsborger. En dannelsesroman inneholder visse mål som bestemmes ut ifra en av disse, eller en kombinasjon av dem, og som på ulik måte må fullbyrdes på veien mot voksenlivet. Dannelse impliserer også en viss autonomi, når det kommer til karakterenes fullbyrdelse i det voksne liv. Modningsprosessen de gjennomgår resulterer i individets personlige utvikling. Hvilke kriterier som stilles forteller også noe om den autoriteten som utnevner dem. Nå Golban skriver at tyskernes syn på «Bildung» er mer systematisk og rigid, sikter han til at deres søken og forfølgelse av dannelse som et mål er mere målrettet, ikke at kriteriene er strengere. Videre aksepterer han at Goethe også har vært viktig for den britiske tradisjonen, men han trekker frem en gruppe forfattere som har hatt like stor innflytelse; de romantiske poetene (Golban, 2004, s.184):

Although critics often consider Goethe's Wilhelm Meisters Lehrjahre as having direct influences on Victorian writers of Bildungsroman, I think that within the British cultural background, the Victorian Bildungsroman was also anticipated and in some respects influenced by a number of literary concerns of the English romantic poets, whose contributions to the consolidation of the Victorian Bildungsroman are quintessential.

Dette inkluderer en rekke ideer som ble viktige for mange av de forfatterne Golban skriver om, som Dickens eller Walter Scott. Blant annet er de romantiske poetene opptatt av å fremheve menneskets psyke: "English romantic writers attempted to reveal a major concern with psychological issues, their special insights into the inner human existence, placing the accent on the individual and the experience of childhood"(Golban, 2004, s. 49). Golban peker ut en generell trend; at den britiske dannelsesromanen er mer interessert i individets utvikling og psykologi, samt barnets evne til å endre sitt sinn gjennom erfaring, mens den tyske ser på individets plass i samfunnet som helhet og er mer målrettet i sin søken etter dannelse. Dette er generalisering, og det finnes unntak i begge tradisjonene, men det utgjør noen av forskjellene mellom som preger de to tradisjonene.

Punktet som omhandler barnets erfaring i avsnittet over er svært relevant for *Wuthering Heights*. Plottets temporale form er knyttet til de to generasjonenes oppvekst, og de erfaringene som gjøres under barnets utvikling påvirker deres modningsprosess. Golban argumenterer for at *Wuthering Heights* har en plass i den Viktorianske dannelsesromanens tradisjon, men at den befinner seg i en særskilt posisjon. Det er flere grunner til dette, blant annet at Brontë ikke er opptatt av å omgjøre det sosiale miljøet som den spatiale basisen for plottet, noe Golban ser på som sentralt. Dette betyr at utviklingsprosessen ikke evalueres på bakgrunn av samfunnets normer. *Wuthering Heights* er mer opptatt av menneskelig interaksjon som basis for dannelse. Han oppsummerer dette ved å si (Golban, 2004, s.188):

The development is founded on the inner correlation between emotional and intellectual components, and on strictly inter-human relationship, rather than on the exterior determinism of a larger society. I argue that this aspect represents Emily Brontë's literary achievement, and it also makes *Wuthering Heights* a distinct and unique narrative discourse among Victorian Bildungsromane, yet representative of its general fictional system.

En av grunnene til at romanen ikke vanligvis omtales som en dannelsesroman er altså fraværet av et større samfunn hvor dannelsens kriterier utarbeides fra. Dette betyr derimot ikke at slike kriterier ikke er til stede, men heller at Brontë er mer opptatt av å utforske de mellommenneskelige forholdene enn samfunnets påvirkning på dem. Derimot

seg vi gjennom historien flere sett med idealer som videreføres på de ulike generasjonene. Karakterer som Nelly, Hindley og Edgar har sterk innflytelse over dannelsens forutsetninger på romanens unge karakterer. Særlig skal vi se at Nellys upålitelighet som forteller spiller en viktig rolle.

Golban påstår at *Wuthering Heights* fremdeles tilhører den viktorianske dannelsesromantradisjonen, fordi den utforsker menneskets utvikling gjennom indre og ytre påvirkning, men at dens unike narrative struktur gir den en særskilt posisjon. Han sammenligner den med Emilys søster Charlotte og hennes bok *Jane Eyre*, en roman som ofte betegnes som en dannelsesroman (Golban, 2004, s. 186):

Indeed, compared to *Jane Eyre*, Emily's novel was never considered a Bildungsroman, and still is not, perhaps because of the complexity of other thematic and narrative perspectives it offers to a critical discussion.

Dermed har Golban posisjonert *Wuthering Heights* i en tradisjon av britiske dannelsesromaner, samtidig som han påpeker at den skiller seg fra sjangeren på et par sentrale punkter. I analysen vil jeg utforske videre det han kaller «inter-human relationships», og diskutere hvorvidt dette avgrenser den fra det øvrige samfunnets determinisme.

3.4 Den gotiske romanen

I tillegg til å være en interessant versjon av en dannelsesroman inneholder *Wuthering Heights* kanskje først og fremst trekkene til en gotisk roman. I det minste inneholder den mange aspekter fra den gotiske romantradisjonen. Denne undersjangeren av romanen vokste frem i England i andre halvdel av 1700-tallet og videreutviklet seg gjennom romantikkens blomstring utover 1800-tallet. Gotisk fiksjon kjennetegnes av sterke følelser og en skrekkblandet fryd som tar leseren med i en ut-av-kroppen opplevelse. Handlingen legges ofte til et mysisk, isolert slott eller en herregård, hvor familieintriger står som en sentral konflikt (Lothe, 2015). Persongalleriet i en gotisk roman består typisk av en uskyldig kvinnelig protagonist som trues av en djevlesk mannlig skikkelse. Enkelte av romanene utforsker også sadistiske og erotiske strømninger gjennom underbevisstheten (Lothe, 2015). Videre er det en opposisjon mellom beboerne ved det isolerte stedet og nattens skapninger. Dette kommer til uttrykk gjennom skumle og uforklarlige hendelser, som skremmer karakterene og visker ut grensen mellom virkeligheten og det overnaturlige. Den gotiske romanen er undersjangeren som inneholder skjulte ganger, skumle hemmeligheter, mystiske kirkegårder og gjenferd (Haarberg et al., 2007. s.318).

Horace Walpoles *The Castle of Otranto* som ble utgitt i 1765 regnes ofte som begynnelsen på den gotiske romansjangeren. Denne ble videreutviklet av en rekke verk av kvinnelige forfattere utover på 1800-tallet, som Ann Radcliffes *The Mysteries of Udolpho* og Mary Shelleys *Frankenstein*, og Emily Brontë. Betydningen av kvinnens fremskutte posisjon blant gotiske forfattere er med på å fremheve en feministisk lesning av deres verk. Det problematiseres en rekke temaer gjennom denne sjangeren, og mange er knyttet til patriarkatets undertrykkelse av kvinner. Noen av dem inkluderer skam, hemmelige følelser, fortrenge lyster, oppgjør med religiøse konvensjoner, hevner, vold, familiebånd og mer.

Wuthering Heights inneholder som nevnt mange gotiske trekk. Det er derimot også en mer realistisk roman enn flere av de som nevnes ovenfor. Brontë problematiserer skillet mellom romantisk overtro og realistisk virkelighetsskildring, og

hun viderefører dermed den gotiske tradisjonen over i realismens paradigme. Dette vil si at den skrekkepregede fryden og romanens generelle stemning ikke på en ensidig måte fremstilles for leseren, men at virkeligheten mer gjengis på en sannferdig måte.

Fremstillingen av Heathcliffe som den sentrale mannlige karakteren aktualiserer dette skillet. Den maskuline helten er ikke lenger en helt i romantikkens forstand, han er omgjort til en demonisk skikkelse. Forsoningen i romanens slutt forutsetter en utslettelse av Heathcliffes hevntørst, og derfor hans liv. Den nye generasjonen markerer overgangen fra gotisk romantikk til realisme, ved at søkelyset på de sterke følelsene og det sublime syn på kjærligheten skifter over til en mer virkelighetsnær vinkling. Derimot kritiseres også realismen på sin side. Lockwood, som representerer den siviliserte og virkelighetsnære fortelleren, avsløres som mangelfull og upålitelig.

Den gotiske romanen og dannelsesromanen er to størrelser som ikke er helt forenelige med hverandre. Dannelsesromanen, som har som mål en dannelse, er fornuftsorientert og derfor grunnleggende rasjonell i sin tilnærming. Den gotiske romanen, derimot, har en grunnleggende irrasjonell impuls. Denne motsetningen danner grunnlaget for to ulike former for litteratur, og det finnes elementer av begge i *Wuthering Heights*. De to ulike sfærene som vil bli presentert gjennom karakterene, og som tilsvarer henholdsvis Catherine og Heathcliffe på den ene siden, og Edgar, Nelly og Lockwood på den andre, samsvarer delvis med de irrasjonelle og de rasjonelle tilnærmelsene. Det vil være fornuftig å ta opp disse impulsene i analysen, fordi de kan peke mot en uforenelighet som er til stede i romanen. Det faktum at de to størrelsene står uforløst opp mot hverandre gjør at *Wuthering Heights* inntar en spesiell posisjon mellom romantikkens og realismens litteratur.

3.5 Den kvinnelige dannelsesromanen

I en oppgave om Emily Brontë er det relevant å dvele ved kjønnsrollene i en dannelsesroman. Charlotte Goodman har skrevet en tekst hvor hun behandler den kvinnelige britiske forfatteres fremstilling av dannelse. Spørsmålet om hva de sentrale faktorene i en dannelsesroman skrevet av en kvinne er, kan være fornuftig å se på i *Wuthering Heights*, fordi det understreker Brontës, etter min mening, tendenser til en motsatt eller mislykket dannelse. Det vil si at i stedet for å følge de tradisjonelt mannlige formene virker hun mindre interessert i dannelse sett fra Heathcliffes side, og mer opptatt av hva de individuelle og kjønnslige rollene gjør med de kvinnelige karakterene, særlig Catherine og Cathy. Dette vil bli diskutert ytterligere i analysen. Nå følger en gjennomgang av Goodmans viktigste punkter, hentet fra teksten *The Lost Brother: the Twin: Women Novelists and the Male-Female Double Bildungsroman*.

Goodman åpner med å diskutere bildungsromanens kjønnslige ulikhet. Hun utforsker det hun mener er en av sjangerens historiske svakhet; at helten som portretteres i en slik historie tradisjonelt er mann, og at det i tillegg er mannlige forfatteres verk som omtales i litteraturvitenskapelige avhandlinger. Hun trekker frem *Season of Youth* av Jerome Buckley som et eksempel på en genealogi av bildungsromaner som utelukkende tar for seg det mannlige perspektivet. Hun går videre med denne hypotesen ved å stille spørsmål ved om en dannelsesroman skrevet av og om en kvinne kan observeres med de samme hjelpemidlene som den av en mann kan. Hun trekker fram *A Madwoman in the Attic*, en feministisk teoritekst skrevet av Susan Gubar og Sandra Gilbert, for å peke på kjønnsforskjeller og hvordan kvinnelige forfattere har følt på et press for å minske disse forskjellene ved å tilpasse seg de mannlige forfatterens stil. Goodman påpeker at det derimot finnes en tradisjon for at kvinnelige

forfattere både tilpasser seg og avviker fra dette. Videre argumenterer hun for at dersom denne hypotesen stemmer, burde det finnes sterke kontraster mellom hvordan kvinner skriver bildungsromaner og hvordan menn skriver dem, fordi den dannelsen de to kjønnene gjennomgår i samfunnet, samt det endelige målet for dannelse, er så vidt forskjellig. Dette kommer til uttrykk gjennom kvinnelige karakterer i dannelsesromanen. Hun skriver (Goodman, 1983, s.30):

Though female characters sometimes play an important role in male Bildungsromane by helping the hero to define his own identity as they do in *Sons and Lovers* and *Portrait of the Artist as a Young Man*, for example, there is no question who the real hero is. In contrast, the women novelists whom I shall consider here place virtually equal emphasis on both a male and a female protagonist in a given novel, contrasting thereby the "education" of males and of females.

Her trekker hun frem kjente dannelsesromaner som omhandler en mannlig protagonist og presenterer kvinnens rolle i slike. Det hun derimot argumenterer for er at det finnes en annen utgave, hvor mannen og kvinnens dannelse sammensmelter. Goodman har noen interessante tanker om hvor *Wuthering Heights* stiller seg i forhold til det hun kaller denne «the male-female double» i en bildungsroman, som betegner en syntese mellom den kvinnelige og den mannlige protagonisten i fremstillingen. I stedet for at dannelsesromanen har en enkelt person, som nevnt oftest en mann, beskriver hun det slik (Goodman, 1983, s.30):

Normally linear in design, the typical male Bildungsroman begins in childhood and progresses toward the moment when the mature adult, having cast off the restraints of his/her earlier life, faces the future. However, the design of the male-female double Bildungsroman is circular; tripartite in structure, it describes the shared childhood experience of a male and a female protagonist who inhabit a place somewhat reminiscent of a prelapsarian mythic garden world where the male and female once existed as equals; then such novels dramatize the separation of the male and the female character in adolescence and young adulthood as the male, like the hero of the typical male Bildungsroman, journeys forth to seek his fortune, while the female is left behind; and finally, the novels conclude with a reunion of the male and the female protagonist.

Poenget hennes her er at strukturen i en typisk dannelsesroman skiller seg fra strukturen i den type dannelsesroman hun kaller «male-female double». En helt som Wilhelm Meister hos Goethe, eller Stephen Dedalus hos Joyce, argumenterer hun, følger en lineær vei mot dannelse, fra barndom gjennom prøvelser og til modenhet. I *Wuthering Heights*, derimot, som er inkludert i denne andre kategorien, er i sin natur sirkulær. Den mannlige og kvinnelige protagonisten, henholdsvis Heathcliffe og Catherine, deler en felles erfaring fra barndommen som de deretter søker tilbake til. Hun beskriver dette som en mytisk Eden-hage før syndefallet, hvor mannen og kvinnen eksisterte som likeverdige. Separasjonen mellom disse karakterene symboliserer deretter forskjellene mellom kjønnene. Mens mannen, Heathcliffe, begir seg ut i verden for å søke lykken, blir kvinnen, Catherine, forlatt i hjemmet. Den sirkulære strukturen i en slik roman gjør at mannen vender tilbake og hans union med kvinnen konkluderer romanen.

Den første delen av romanen omhandler deres sammenkomst og voksende vennskap, mens det i den andre delen er separasjon og gjenforening. Cathrines dannelse, som skal gjøre henne til en «lady», står i direkte konflikt med forbindelsen hennes til Edgar. Dette gjenspeiles i forskjellene mellom Thrushcross Grange og *Wuthering Heights*, hvor den ene er vill og fri, mens den andre er sivilisert og dannet. Goodman mener at Cathrines dannelse skaper et bilde av kraftløshet: "These images of entrapment and enfeeblement powerfully suggest the way in which the vital energies of Cathrine will be sapped when she is assimilated into the cultured Linton world"

(Goodman, 1983, s.32). Hun trekker her inn Gilbert og Gubars teori om et kvinnelig initierings-ritual. Dette betegner et eller flere steg som en jente må gjennomgå for å bli en kvinne, sett gjennom øynene til de som påvirker henne. Cathrines personlighet svekkes, slik mytiske kvinneskikkelser svekkes, gjennom et ritual som fører henne til det samfunnet, eller i dette tilfellet Nelly og de andre rollemodellene, anser som dannelse. Denne svekkelsen får sin fortsettelse i giftemålet med Edgar Linton, hvor Cathrine i økende grad opplever seg som fanget, og hvor hennes mentale tilstand svekkes inntil bristepunktet (Goodman, 1983, s.33).

Forskjellene mellom den kvinnelige og den mannlige dannelsen blir mest åpenbar i sammenligningen mellom Heathcliffe og Catherine. Heathcliffe følger den mer konvensjonelle narrative strukturen til en dannelsesroman; hans reise bort fra landet og inn til byen for å bli dannet og tjene seg en formue, før hans hjemkomst. Alt dette blir nærmest ekskludert i Brontës verk. Hun fokuserer heller på Heathcliffes kamp mot de kreftene som omgjør Cathrine fra «a robust companion into a passive lady, then an invalid, and finally a corpse» (Goodman, 1983, s.33). Dette er noen av de elementene som gjør *Wuthering Heights* til en interessant roman å undersøke i lys av dannelsesromanens konvensjoner. I analysen ønsker jeg å undersøke hvordan Brontë som kvinnelig forfatter angriper dannelsesbegrepet, og dermed samfunn, kultur og religion, gjennom romanens delte persongalleri.

3.6 Antidannelsesromanen

I et forsøk på å utdype hvordan jeg mener *Wuthering Heights* kan ses som en anti-roman med tanke på dannelse, går jeg nå over til Peter Arnds tekst om anti-dannelsesromanen. Som vist tidligere i kapittelet har Petru Golban inkludert *Wuthering Heights* i sin kategori av viktorianske dannelsesromaner. Han har derimot tilskrevet den en unik posisjon fordi den i mindre grad tar for seg samfunnsmessig dannelse, og i stedet ser på mellommenneskelige relasjoner som drivkraft i plottet. Jeg har også poengtert at dannelse forutsetter noen kriterier for hva som konstituerer oppfyllelsen av et individs utvikling.

Som modell for en mulig måte å angripe begrepet «antidannelse» har jeg valgt å ta med Peter Arnds tekst *The Boy with the Old Face*. Den gir den britiske dannelsen et utgangspunkt som står i kontrast til den tyske, og som peker mot noe særegent britisk med sjangeren. Videre gir den et godt utgangspunkt for en mulig metode på hvordan en antidannelsesroman kan håndteres. Han gjør en komparativ analyse mellom et britisk og et tysk verk, og ser deretter på hvordan de to formene for dannelse forutsetter og sementer et verdensbilde samsvarig med de to samfunnene. Arnds velger ut et aspekt i hans to romaner som særlig understreker hans poeng; de unge karakterenes overraskende gamle utseende. Han tar deretter tak i den problematikken han mener utspringer i deres forhold til tid, spesifikt i møtet med en moderne verden, og bruker de gamle ansiktene som bakteppe for en litteraturvitenskapelig gjennomgang av temaer og motiver. En slik analyse av karakterer tror jeg kan anvendes på karakterene i *Wuthering Heights* for å fremstille de forskjellige kreftene som driver mot noe som kan ses som anti-dannelse.

The Boy with the Old Face er en gjennomgang av Thomas Hardys *Jude the Obscure* og Wilhelm Raabes *Prinzessin Fisch*. Arnds argumenterer for at visse elementer i historiene skiller dem som henholdsvis antibildungs- og bildungsroman. Jeg skal gi en rask gjennomgang av hovedpunktene hans, og sette søkelys på metoden han bruker til å lese *Jude the Obscure* som en roman i konflikt med dannelsesbegrepet.

Arnds forutsetter en hypotese; at de to tekstene i hans analyse inneholder likheter som baserer seg på når og hvor verkene ble produsert (Arnds, 1998, s.221). Dette danner utgangspunktet for en diskusjon om betingelsene som påvirker forfattere i forskjellige kulturer til å produsere litteratur med lignende temaer, motiver og virkemidler. I Hardys og Raabes tilfelle er det endringene i det hjemlige landskapet i henholdsvis England og Tyskland som preger deres tekster. Den moderne levestilen kommer i veien for det tradisjonelle, rurale livet og skaper en intern konflikt i romanenes karakterer. I *Jude the Obscure* fører denne moderniteten direkte til rotløshet og psykiske lidelser hos hovedpersonene. Det er dette Arnds peker på som anti-Bildung. I stedet for at det er mulighet for dannelse i teksten er grunnlaget lagt allerede i forfatterens filosofi; dannelse er ikke mulig i møte med moderniteten. Arnds mener Harding har et pessimistisk syn på hvor det britiske samfunnet var på vei, og dette kommer til uttrykk gjennom karakterenes dannelsesprosess. Jude går den omvendte retningen fra en bildungsroman; han oppgir drømmen om studiene for å gifte seg, og det er giftemålet som signaliserer begynnelsen på slutten. Hans illusjoner om borgerlig liv faller sammen ettersom livet viser seg å være langt fra det han drømte om.

For å overføre metoden, og ikke minst utgangspunktet om en dannelse som fundamentalt mislykkes, til *Wuthering Heights* må noen av parameterne endres. For Cathrine og Heathcliffe, så vel som for Hareton og Cathy, handler plottet ikke om karakterenes modningsprosess gjennom samfunnet, men gjennom interaksjonen med hverandre. Derimot finnes det etablerte idealer som forutsetter dannelse også blant beboerne på de ville Yorkshire-heiene. Brontës syn på livet og dannelse må hentes ut fra karakterenes handlinger og tanker. I likhet med Jude går Catherine inn i et ekteskap som signaliserer hennes eventuelle undergang, og som konstituerer et eksempel på hvordan dannelsen hun tilegner seg på Thruscross Grange til slutt tilintetgjør henne. Dette skal diskuteres ytterligere i analysedelen.

I tillegg kan Heathcliffes dannelse fra gategutt i Liverpool til herskapseier peke på et aspekt av anti-dannelse. Fortellingen er sentrert rundt hans oppvekst, hans forhold til Catherine, hans sorg over hennes død og hans ondskapsfulle plan for å hevne henne. Heathcliffes karakter vil bli analysert senere i oppgaven, men det er verdt å nevne her at det er en rekke aspekter ved hans liv som krystalliserer seg som anti-dannelse. Ikke bare i hans oppførsel og ideologi, men også i Brontës utvikling av denne Byron-aktige helten, det vil si anti-helten. Det er en dynamisk karakter som med vanskelighet kan sies å være tilpasset den mer kjente helten som finnes hos for eksempel Dickens.

4 Narrativ komposisjon

Med dette kapittelet innleder jeg den andre delen av oppgaven, som består av analyse. Gjennom disse sidene skal ulike aspekter av *Wuthering Heights* analyseres for å underbygge teorien fra forrige del og utforske romanens form og innhold. Videre vil jeg innlede en diskusjon om Brontës bok som tar for seg de komplekse og mangfoldige karakterene, og undersøker hvilken funksjon de har, og hvordan de forholder seg til dannelse og utvikling.

I dette kapittelet skal *Wuthering Heights*' narrative struktur analyseres. Dette blir oppdelt i ulike kategorier, som begynner med en narratologisk analyse, hvor plottstrukturen gjennomgås og dens funksjon presenteres. Videre analyseres fortellerinstansen, som tar utgangspunkt i Nelly Dean og Mr. Lockwood, og som utgjør en sentral del av tolkningen av *Wuthering Heights*. Deretter evalueres rammefortellingen før kapittelet avsluttes med en gjennomgang av hvordan de ulike karakterene presenteres gjennom boken.

4.1 Plottstruktur

Plottet i *Wuthering Heights* består av to deler, en som i hovedsak tar for seg Catherine og Heathcliffes liv, samt hennes giftemål med Edgar, og en som følger datteren Cathys oppvekst. Hovedfortellingen brytes opp av Lockwoods rammefortelling om hvordan han ankommer det landlige Yorkshire-området hvor handlingen utspiller seg. Romanen begynner i 1801 i Yorkshire-området i England. Mr. Lockwood, en rik, ung mann, ankommer herregården Wuthering Heights, som eies av Heathcliff, og hvor han har avtalt å leie den nærliggende eiendommen, Thrushcross Grange. Han møter her et sammensatt persongalleri som består av Heathcliff, hans gamle og svært religiøse tjener Joseph, den reserverte kvinnen i huset Cathy og den unge men usiviliserte Hareton. Lockwood blir tvunget til å tilbringe natten på Wuthering Heights, hvor han oppdager notater fra en tidligere beboer ved navn Catherine. Om natten besøker gjenferdet av Catherine ham i søvne, og ber han om å slippe henne inn gjennom vinduet. Lockwood våkner brått, og Heathcliff ankommer for å åpne vinduet, men gjenferdet er borte. Når Lockwood dagen etter kommer til Thrushcross Grange blir han syk og tas vare på av Nelly Dean. Ved sengekanten forteller hun historien om Heathcliff og de andre karakterene som Lockwood møtte.

Heathcliff adopteres av Mr. Earnshaw, daværende eier av Wuthering Heights, og han vokser opp sammen med hans to andre barn; Hindley og Catherine. Hindley er intenst sjalu på Heathcliff, og de to får et bittert forhold. Derimot blir Heathcliff og Catherine nære venner. Hindley sendes til universitetet, men returnerer tre år senere når Mr. Earnshaw dør, og han overtar eiendommen med sin nye kone Frances. Heathcliff fortsetter å bo der, men mishandles jevnlig av Hindley. Under en tur til Thrushcross Grange blir Catherine bitt av en hund og må tilbringe tre uker på eiendommen til Linton-familien. Her gjennomgår hun en forandring hvor hennes røffere siden blir glattet ut, og hun blir en mer yndig og forfinet jente. Årene går og Frances føder et barn; Hareton, mens Hindley blir mer og mer alkoholisert. Heathcliff og Catherine glir fra hverandre, og hun gifter seg til slutt med Edgar Linton, til tross for at hun ikke elsker han slik hun elsket Heathcliff. Han forlater Yorkshire-området i tre år, før han returnerer som en rik mann. Isabella, Edgars søster, blir forelsket i Heathcliff. For å hevne seg på Catherines giftemål med Edgar, forfører han Isabella og de to gifter seg. Imens blir Catherine syk, og dør kort tid etter at hun har født sin datter Cathy. Heathcliff og Edgar er begge

knust. Isabella er svært ulykkelig på Wuthering Heights, og rømmer til et sted sør for London. Her føder hun Heathcliffes sønn, Linton.

Cathy vokser opp med Edgar og Nelly. Når Isabella dør henter Edgar Linton til Thrushcross Grange, men Heathcliffe befaler å få overta ham. I tre år bor Linton under Heathcliffes jernhånd, og er konstant syk og svak. Etter en tur på hedene møter Nelly og Cathy Heathcliffe, som tvinger dem til Wuthering Heights og holder dem fanget der. Deretter tvinger han Cathy til å gifte seg med den syke Linton slik at han kan overta eiendommen til Edgar. Cathy returnerer til Thrushcross Grange i tide til å se Edgar dø. Heathcliffe, som nå eier begge eiendommene, henter Cathy tilbake til Wuthering Heights hvor Linton dør kort tid etter, og hun forsvinner inn i seg selv. Her møter Nellys fortelling nåtiden.

Lockwood forlater området en stund, før han kommer tilbake og oppdager forandringene som har tatt sted. Heathcliffe er død og begravet ved siden av Catherine. Cathy og Hareton planlegger å gifte seg. Romanens siste hendelse er Lockwoods besøk til graven hvor både Catherine, Heathcliffe og Edgar ligger begravet.

Plottstrukturen er noe av det som gjør romanen unik. De ulike fortellingene knyttes sammen i et narrativt skjema som strekker seg over flere generasjoner og fortellere, som anvender ulike medium for å formidle plottet. Det er derimot en relativt uvanlig narrativ for en dannelsesroman. Plottstrukturen her er som oftest basert på at hovedkarakteren forlater et hjemmemiljø for en større verden, for deretter å vende hjem igjen. Denne hjemme-borte-hjemme strukturen representerer også en mental reise, ofte knyttet til et verdsett hos individet (Haarberg et al., 2007, s.381). I *Wuthering Heights* er hele plottet, så å si, begrenset til de to eiendommene og området mellom dem. Det blir her derfor ikke snakk om en reise i tradisjonell forstand, hvor borte-delen ofte består av en storby som representerer hjemløshet, men det gir allikevel mening å undersøke de underliggende tendensene som følges i plottet. På individnivå er det flere av karakterene som gjennomgår en slik reise. Heathcliffes oppvekst på Wuthering Heights avsluttes med hans reise bort fra Yorkshire-traktene, og derfor også ut av plottet. Hans tilbakevending ville typisk markere en hjemkomst både i bokstavelig og mental betydning, men det er lite som tyder på at Heathcliffe har gjennomgått noen positiv dannelse ved hjemkomsten. Catherine på sin side gjennomgår en total forandring i både væremåte og karakter når hun oppholder seg på Thrushcross Grange i tre uker.

4.2 Fortelleinstansen

Den narrative komposisjonen består av, i hovedsak, to fortellere som gjengir hendelser på ulike tidsplan. I romanens begynnelse er det Mr. Lockwood som forteller om sin ankomst til Wuthering Heights, hans møte med beboerne og hans underlige natt på Catherines gamle rom. Dette kommuniseres direkte til leseren, og inneholder Lockwoods tanker og følelser. Her opererer Lockwood som den narrative kraften ovenfor leseren, men dette er en forteller som leseren ikke kan anse som pålitelig. Han er et bymenneske og en fremmed i de traktene han har kommet til, og er i tillegg svært dårlig til å dømme karakteren til de personene han møter. Dette kommer frem blant annet gjennom hans førsteinntrykk av Heathcliffe som «A capital fellow» og at hans misforståelse av familieforholdene mellom Cathy, Heathcliffe og Hareton (Brontë, 2014, s.11). Disse hendelsene viser at Lockwood ikke er i stand til å navigere dette samfunnet som er så fremmed fra det han mest sannsynlig er vant til. Hans mange feiltagelser og forvirring øker distansen mellom de innfødte og den innflyttede. Videre fungerer han som et

medium hvor leseren sakte tilegner seg korrekt informasjon om personene og stedene han omgås med.

Den andre fortellerinstansen er Nelly Dean, som er hushjelp på begge de aktuelle lokasjonene i romanen. Etter Lockwoods ankomst til Thrushcross Grange er det hun som trer inn i rollen som forteller når han overtaler henne til å utdype historien rundt de to familiene han har møtt. Lockwood blir derfor posisjonert som tilhører og påtar seg den samme rollen som leseren gjorde i hans fortelling. Lockwoods dårlige dømmekraft og manglende informasjon sidestiller han med lesere, som heller ikke kjenner historien. Nelly Deans historie flytter handlingen tilbake i tid til Catherine, Hindley og Heathcliffes barndom. Dermed blir Lockwood, så vel som leseren, informert om de hendelsene som leder opp til romanens nåværende situasjon på Wuthering Heights. De to karakterene står for det meste av den narrative fremstillingen og deres fortellinger veves inn i hverandre til det endelige plottet. Dette gjør det mulig for romanen å begynne nær slutten på tidslinjen, fordi Lockwood ikke har noen forutsetninger for å forstå beboerne på Wuthering Heights, men gjennom Nelly Deans retrospektive fortelling legges alt frem for ham. Mens Nelly Dean i stor grad er en allvitende forteller som ofte er vitne til intime og private situasjoner, er Lockwood den som må informeres og opplyses. Som narrativ instans fungerer hun som den oppklarende og informerte motsetningen til Lockwood, og leserens, uvitenhet.

Derimot er Nelly hverken en nøytral eller fullstendig pålitelig kilde. Hun fremstår som det tilfeldige øyenvitnet som er til stede på så å si alle de viktigste hendelsene i plottet, uten at historien direkte inkluderer henne, men det viser seg at hun er mer inkludert i plottet enn det hun legger frem. De sentrale karakterene gir henne tilgang til deres tanker og hemmeligheter, noe som legger grunnlaget for hennes historie til Lockwood. Hennes fortelling presenteres fra hennes synspunkt og gjennom den får leseren tilgang til hennes egne meninger og verdier. Dette inkluderer det som kan sies å være en rekke allianser med enkelte karakterer, som Catherine og Edgar, samt en viss fiendtlighet mot andre, som Heathcliffe, Joseph og til tider Zillah. Disse forutbestemte inntrykkene påvirker også Nellys narrative pålitelighet. Til tross for at hun kjenner forholdene i Yorkshire-området mye bedre enn Lockwood, blir fortellingen basert på hvor hennes tillit til de andre karakterene ligger. Et eksempel på dette er hvordan hun reagerer på Catherines «I am Heathcliffe» utsagn (Brontë, 2014, s. 80):

“If I can make any sense of your nonsense, Miss”, I said, “it only goes to convince me that you are ignorant of the duties you undertake in marrying; or else, that you are a wicked, unprincipled girl. But, trouble me with no more secrets. I`ll not promise to keep them.”

Catherine har her lagt frem sine følelser for Heathcliffe til Nelly og prøver å få henne til å forstå sitt sinnelag. Nelly, som allerede misliker Heathcliffe og ønsker han ut av livet til Catherine, har liten forståelse for hennes opprørhet. Gideon Shunami forklarer i sin tekst *The Unreliable Narrator in Wuthering Heights* at det er sannsynlig at Nelly ikke forstår Catherines «spirit», eller hennes ånd (Shunami, 1973, s. 455). Hun har fastslått at et giftemål med Edgar vil være det sosialt riktige, som vil gi Catherine økonomisk stabilitet og en mann som er høyt ansett i deres lille samfunn. Derfor går hun aktivt inn for å virke uforstående og avskriver Catherines følelser som «nonsense». Dette er en av måtene Nelly også fremstår som en upålitelig forteller. Fordi hun selv er mer involvert i plottet enn det hun presenterer for Lockwood, og fordi hun skjuler sine egne motivasjoner og ønsker, samtidig som hun fremstår som en objektiv kilde til informasjon, blir det klart at også hennes narrative pålitelighet er tvilsom.

4.3 Det narrative medium

Wuthering Heights består av ulike narrative medium. Plottet fortelles i muntlig form, skrives som dagbok, gjennom tankestrømninger og i brevform. Fortellerens medium kan i Lockwoods tilfelle være noe uklart gjennom romanen. Mens Nelly Dean stort sett forteller muntlig om hendelser fra hennes fortid, og Isabellas kapittel er et skriftlig brev, er Lockwoods medium ikke eksplisitt. Romanens åpning minner om en nedtegnelse i en dagbok eller lignende; «1801- I have just returned from a visit to my landlord – the solitary neighbour that I shall be troubled with. This is certainly a beautiful country!” (Brontë, 2014, s.1). Denne retrospektive nedtegnelsen av plottet tyder på et skriftlig medium, og har en loggførende kvalitet over seg. Derimot er det deler av fortellingen som i større grad ligner tanker mer enn skriftlige ord (Hawthorn, 2010, s.115). Et eksempel er fra kapittel 10 (Brontë, 2014, s.115):

This is quite an easy interval. I am too weak to read, yet I feel as if I could enjoy something interesting. Why not have up Mrs Dean to finish her tale? I can recollect its chief incidents, as far as she had gone. Yes, I remember her hero had run off, and never been heard of for three years: and the heroine was married: I`ll ring; she`ll be delighted to find me capable of talking cheerfully.

Ifølge Hawthorn viser dette til Brontës «clumsiness» fordi hun mikser fortellerens impliserte medium, det vil si den skriftlige nedtegnelsen, med de fortellertekniske grepene hun bruker (Hawthorn, 2010, s.115). Leserens følelse av Lockwoods tankeprosess er ikke i overensstemmelse med at han skriver i en dagbok. Fordi Brontë ikke på noe tidspunkt fastslår hans medium kan det variere utover i boken. På den andre siden viser det hvor kompleks denne sammensveisingen av ulike narrative medium er. Det gjenspeiler også hvordan leseren må tolke romanen gjennom fortellerens øyne. Lockwood presenterer dermed sin fortelling som en rekke nedtegnelser som han nøyte har skrevet etter at handlingen er ferdigstilt, og som utgir det store og hele bildet over hva som har skjedd. Når han glir inn i fortellerens mer impulsive og spontane fortellermåte, bryter han med denne fremstillingen. Nelly, på sin side, forteller plottet til Lockwood som en muntlig fortelling. Hun har derimot også mulighet, på samme måte som Lockwood, til å retroaktivt endre eller unnlate deler av historien sin. Dette gjør hun i størst grad når hennes egen rolle i handlingen påvirker den direkte. I disse situasjonene må Lockwood, i likhet med leseren, tolke hennes involveringer og avgjøre i hvilken grad den muntlige fremstillingen hennes er sannferdig. Dette skal utforskes videre i seksjonen under, men også i analysen.

4.4 Rammefortellingens funksjon

Rammefortellingen i *Wuthering Heights* består av Lockwoods opplevelser mens han leier eiendommen på Thrushcross Grange, og hans gjenkomst mot romanens slutt. Den etablerer miljøet, presenterer de sentrale karakterene, setter opp en konflikt som må løses og vekker leserens nysgjerrighet. Som nevnt er Lockwood hovedsakelig den narrative instansen i rammefortellingen, og hans rolle som forteller preger hvordan plottet utvikler seg. Dette betyr at hans uvitenhet og upålitelighet påvirker rammefortellingens funksjon. Dersom Nelly hadde fortalt hennes fortelling forut for Lockwoods ankomst, ville spenningen mellom det leseren ikke vet og det Lockwood opplever bli oppløst. Plottets retrospektive natur gjør det mulig for Brontë å presentere karakterer og konflikter gjennom Lockwoods upålitelige øyne, for deretter å gå tilbake i tid for å oppklare hvordan disse er oppstått. Rammefortellingen setter opp leserens forventninger ved å presentere ulike mysterium gjennom hans øyne for deretter å veve sammen trådene litt etter litt. J Hillis Miller argumenterer i sitt kapittel om *Wuthering*

Heights i *Fiction and Repetition* for at det finnes en kompleksitet i den narrative fremstillingen som utfordrer leseren til å søke etter mening. Han skriver (Hillis Miller, 1982, s.43):

Once the reader catches sight of this wavering away from the literal in one detail, he becomes suspicious of every detail. He must reinterrogate the whole, like a detective of life or of literature on whom nothing is lost. The text itself, in its presentation of enigmas in the absence of patent totalizing explanation, turns him into a detective.

Dermed fungerer rammefortellingen effektivt ved å presentere små detaljer for leseren som virker å ha mer mening enn den den har på overflaten. De finnes utallige eksempler hvor språket i seg selv virker meningsbærende på en måte som overgår den bokstavelige betydningen for plottet. Hillis Miller mener derfor at leseren, som i denne forstand er situert i samme narrative posisjonen som Lockwood, leter etter hint som til slutt skal gi en oversiktlig helhet av alle hendelsene i romanen. Han mener dermed at små detaljer i romanene som tillegges betydning av fortellerne, i størst grad Lockwood, viser seg å være mindre sentrale enn antatt (Hillis Miller, 1982, s.60):

Each is a figure without a visible referent. Whatever emblem is chosen as center turns out to be not at the center but at the periphery. It is in fact an emblem for the impossibility of reaching the center. Each leads to a multitude of other similar details in the novel. Each such sequence is a repetitive structure, like the echoes from one to another of the lives of the two Catherines, or like the rooms inside rooms he encounters at the Heights. Each appearance is the sign of something absent, something earlier, or later, or further in. Each detail is in one way or another a track to be followed. It is a trace which asks to be retraced so that the something missing may be recovered.

Den repetitive letingen etter mening er hos Hillis Miller en sentral del av hele boken. Den forekommer i størst grad gjennom Lockwood, som er den karakteren som prøver å løse opp alle trådene og finne frem til romanens sannhet. Rammefortellingen hans blir på denne måten omgjort til en søken etter sannhet, som forvanskes av at Lockwood tillegger mening til ulike ting som så viser seg å være mindre viktige. Slik må også leseren navigere hans upålitelige framstilling av tingene i boken.

4.5 Presentasjon av karakterer

I romanens åpningskapittel presenteres leseren for flere av fortellingens mest sentrale karakterer. Lockwood ankommer Wuthering Heights og hans første møte med Heathcliffe avslører hvor upålitelig hans førsteinntrykk er: «Mr. Heathcliffe and I are such a suitable pair to divide the desolation between us. A capital fellow!» (Brontë, 2014, s.1). Disse ordene setter opp Heathcliffe som Lockwoods like, noe han fort forstår ikke medfører riktighet. Det finnes også en ironisk naivitet i måten Lockwood forteller på. Rammefortellingen preges av hans narrative stil, og hans inntrykk av Heathcliffe understreker hvor upålitelig han er i å vurdere de karakterene han møter. Hans egne følelser overskygger hans dømmekraft (Bronte, 2014, s.1):

He little imagined how my heart warmed towards him when I beheld his black eyes withdraw so suspiciously under their brows, as I rode up, and when his fingers sheltered themselves, with a jealous resolution, still further in his waistcoat, as I announced my name.

Lockwood har ankommet den landlige delen av England for å isolere seg fra samfunnet, og med hengivenhet oppdager han at hans nærmeste nabo er like tilbaketrucken som han selv. Her presenterer Lockwood oss for det persongalleriet han møter, som vil si at leseren må tolke Lockwoods inntrykk av dem så vel som deres faktiske karakter. I hans

tilfellet blir dette problematisk fordi hans førsteinntrykk sjelden samsvarer med sannheten.

I Nellys tilfelle, derimot, er hennes involvering i plottets kjerne det som står i veien for en sannferdig presentasjon av karakterer. Hennes personlige følelser blandes inn i den narrative fremstilling, samtidig som hun forsøker å fremstå som objektiv. En av grunnene til at hun som forteller fremstår på en upålitelig måte er at hennes handlinger ofte påvirker plottet, og derfor de andre karakterene. Et eksempel på dette kan ses gjennom hennes handlingsforløp etter at Heathcliffe har kommet tilbake, og Catherine blir syk. Hun anklager Nelly for en rekke ting, inkludert å holde Heathcliffe vorte fra henne. Gideon Shunami summerer Nellys respons på følgende måte (Shunami, 1973, s. 456):

Nelly presents this position to Lockwood since, due to her personal shortcomings and one-sidedness, she believes it to be an example of a deluded and sick woman's impulsive outbursts. Since they were expressed in the midst of hysterical outpourings, she thus is not apprehensive about transmitting to Lockwood in detail all of Catherine's accusations against her. She is confident that he will distinguish between the confused delusions of a pathetically sick patient and the self-evident truth coming from her a healthy and "spontaneous" woman like herself.

Nellys selvinnsikt svikter henne i dette øyeblikk, samtidig som hennes fremstilling av hendelsene til Lockwood ikke er oppriktige. Hun anser det som åpenbart at han, og derfor også leseren, ville ha vært enig i at hennes karakter fremstår som mer sannferdig og pålitelig enn Catherine i hennes syke tilstand, og hun videreformidler derfor ikke disse anklagene fra Catherine til Lockwood. Videre fortsetter Shunami med å si at Nelly ikke forstår sin egen rolle i plottet, og derfor presenterer hun karakterene slik de fremstår for henne. Han skriver (Shunami, 1973, s. 456):

This approach also demonstrates that Nelly is not the villain of the novel but that her sanctimonious position results from an ignorance of her true role and a misunderstanding of the spirit of others. She is therefore incapable of recognizing the fact that her decisions bring about the tragic crisis of the novel.

Fordi hun ikke er i stand til å forstå seg på de andre karakterenes ånd, blir Nelly en aktiv brikke i plottet, ikke bare en passiv forteller. Hennes ønske om å holde Heathcliffe og Catherine separert er grunnet i sine egne meninger og følelser, og tar ikke med i beregningen deres egne. Når hun deretter videreformidler dette til Lockwood, innser hun ikke sin egen rolle i Catherines død.

Den av karakterene som i størst grad påvirkes negativt som følge av dette er Heathcliffe. Hans forhold til Nelly gjør det vanskelig å evaluere hvor sannferdig han fremstilles av henne. Brontë har i stor grad vevet sammen et nett hvor allianser og fiendskap gjennomsyrrer den narrative fremstillingen, og Heathcliffes rolle i dette vevet er direkte knyttet til hans forhold til Nelly. Hennes tilstedeværelse de første årene av hans liv legger grunnlaget for et trøblete forhold hvor hun ofte vinkler sin historie for å svartmale Heathcliffes karakter mest mulig. Når hun deretter holder han borte fra Catherine i det øyeblikket hun trenger han som mest, underbygger hun sin egen rolle som en upålitelig forteller.

5 Topografi

Topografien i Brontës roman er sentrert rundt de ville Yorkshire-hedene nord i England. Helheten av handlingen er lagt til de to eiendommene, Wuthering Heights og Thrushcross Grange, samt landsbyen Gimmerton og områdene mellom disse. De geografiske særegenhetene er essensielle for plottet så vel som for tematikken i boken. I dette kapittelet skal jeg undersøke hvordan topografien skiller seg fra andre dannelsesromaner, hvilken funksjon den har og hvordan dette kommer til uttrykk.

5.1 Dannelsesromanens topografi

Den britiske dannelsesromanen har ikke et rigid system når det kommer til topografi, men det finnes noen fellestrekk som relateres til plottet. Heltens reise bort fra hjemmet baseres på en rural kontekst hvor utviklingshorisonten ligger utenfor den hjemlige tryggheten. Det vil si at dannelsen forutsetter at han begir seg bort fra sitt hjem og søker mot et mer urbant sted. Et eksempel er Charles Dickens *Great Expectations*, hvor Pip reiser fra det landlige området sør for London og inn i storbyen for å utdanne seg. Heltens møte med storbyen resulterer som oftest med skuffelse; illusjonene han har bygget opp faller sammen og han blir stående uten et fast verdigrunnlag. Dette danner kjernen i mange dannelsesromaner, og byen symboliserer den bokstavelige og metaforiske hjemløsheten som preger heltens reise. Hans retur til hjemmemiljøet er en avvisning av byens idealer. Derimot er prosessen langt ifra uproblematisk, og hjemkomsten markerer ikke en komplett forsoning mellom sted og fullendt dannelsesroman. Litteraturkritikeren Franco Moretti anser spenningsfeltet for en dannelsesroman som en overgangsfase som «representerer en siste utveksling mellom land og by, individ og samfunn, aristokrati og borgerskap» (Haarberg et al., 2007, s.382). Denne utvekslingen knytter mennesket sammen med de to sfærene, henholdsvis det føydal-aristokratiske og det borgerlig-moderne som vokser frem som konfliktfeltet på 1800-tallet i England. På denne måten problematiserer dannelsesromanen både byen og det landlige, men det er kanskje skjæringspunktet mellom dem som er mest sentralt.

De to topografiske motsetningene representerer ulike idealer. Byen tilbyr en økonomisk frihet som ikke finnes på landet, og gir individet muligheten til å løsrive seg fra det strengere eiendomssystemet som preger landsbygda. Fremveksten av dannelsesromanen i Storbritannia skjer parallelt med denne økende trenden. Derimot presenteres ofte denne friheten som noe tveegget, fordi den ikke nødvendigvis skaper et godt grunnlag for idealenes vekst. Utfordringene som møter helten i byen ender i en retur til landsbygda, selv om det kan skje på ulike premisser. Heathcliffes retur, for eksempel, resulterer i at han utnytter den økonomiske kraften han har tilegnet seg i samfunnet, ved å overta begge eiendommene og manipulere beboerne der.

5.2 Gotiske trekk

Topografisk sett har *Wuthering Heights* mye mer til felles med gotiske romaner enn med dannelsesromaner. Helheten av handlingen er lagt til det landlige England, hvor et større bysamfunn er fraværende og ikke påvirker noen av karakterenes liv. I stedet er mange av de klassisk gotiske stedene inkludert i Brontës fortelling. Noen eksempler er de ville hedene hvor de som ikke kjenner dem kan gå seg vill i mørket, det kalde og dystre Wuthering Heights med sin geografiske isolasjon og gjenferd, samt kirkegårder hvor de døde kan ses vandrende rundt om natten. Alle disse er med på å skape spenning og

mystikk omkring plottet, samtidig som de posisjonerer romanen i den føydal-aristokratiske sfæren.

5.3 Motsetninger

Brontë bruker topografien i *Wuthering Heights* til å skape kontraster og motsetninger i romanen. Miljøet har i stor grad en symbolsk verdi samtidig som det fungerer som understrekende eller forsterkende både for plottet og karakterene. En av de viktigste funksjonene er å tildele de ulike stedene en underbyggende karakter som former de som bor der, eller i noen tilfeller bare oppholder seg der i kort tid. Et slikt eksempel kan ses på forskjellen mellom Lockwoods væremåte på *Wuthering Heights* kontra på *Thrushcross Grange*. Familieeiendommen på *Wuthering Heights* er romanens ville og usiviliserte sentrum, og under Lockwoods opphold gjør det han til en enda mer upålitelig og impulsiv forteller. Han påvirkes av stedets uhyggelige natur.

De to eiendommene i romanen representerer motsetningene mellom natur og sivilisasjon. Som steder for oppvekst er de også motsetninger. *Thrushcross Grange* er et lykkelig barndomshjem, hvor kjærlighet og yndighet står i sentrum. *Wuthering Heights* er voldsomhetens og villhetens arnested, hvor vold, banning og forsømmelse av ting som utdanning og folkeskikk tilhører det hverdagslige. Som nevnt tidligere i oppgaven er omveltningene som skjer i samfunnet i England på 1800-tallet betydelige, og overgangen mellom de to samfunnstypene brakte med seg vanskeligheter.

Topografien i *Wuthering Heights* kan dermed sies å være en spatial representasjon av verden. Den innkapsler det mikrokosmoset hvor flere av karakteren tilbringer helheten av sine liv i og fungerer som en substitusjon for et manglende større samfunn. Det finnes fremdeles ulike samfunnsroller, for eksempel tilhører Nelly, Zillah og Joseph en annen klasse enn *Heathcliffe* og *Edgar*. Karakterene i romanen danner allianser med hverandre på tvers av dette klasses skillet. Utgangspunktet for fortellingen er jo en rekke individer som samhandler og skaper en tilværelse for seg selv gjennom dette. *Thrushcross Grange* blir i denne forbindelsen symbolet på den siviliserte og moderne verden, mens *Wuthering Heights* blir stående igjen som fortidens og det usivilisertes representasjon. Slik overføres også romanens topografiske trekk over på karakterene. *Heathcliffes* harde ytre sammenfaller med *Wuthering Heights`* steinvegger, på samme måte som stedets voldelige vær gir seg uttrykk i *Heathcliffes* voldelige natur.

Romanens tittel er en variant av Yorkshire-uttalen av «weathering» og henspiller på eiendommens luftige og vindfulle beliggenhet (Brontë, 2014, s.2):

Wuthering Heights is the name of Mr. Heathcliff's dwelling. "Wuthering" being a significant provincial adjective, descriptive of the atmospheric tumult to which its station is exposed in stormy weather. Pure, bracing ventilation they must have up there at all times, indeed: one may guess the power of the north wind blowing over the edge, by the excessive slant of a few stunted firs at the end of the house; and by a range of gaunt thorns all stretching their limbs one way, as if craving alms of the sun. Happily, the architect had the foresight to build it strong: the narrow windows are deeply set in the wall, and the corners defended with large jutting stones.

Beskrivelsen av denne eiendommen er i tråd med klassisk gotisk litteratur. Ikke bare er huset i seg selv en mørk og truende plass, men området rundt er også vilt og til tider farlig. Brontë omgjør *Wuthering Heights* til det arketypiske gotiske slottet som har stått i nordavindens ubarmhjertige blåst i flere hundre år, hvor beboerne er drikkfeldige og voldelige, og hvor nattens søvn forstyrres av gjenferd fra fortiden. Det er ikke uvanlig å tolke det romantiske naturlandskapet som et speilbilde av sjelen (Haarberg et al., 2007,

s.352). Dette må sies å stemme overens med Heathcliffes uttrykk gjennom romanen. Hans ville og usiviliserte karakter speiles i hedenes villhet og Wuthering Heights` harde steinstruktur. Den mykere Edgar bor på Thrushcross Grange, som hverken har det harde været eller den utsatte posisjonen som Wuthering Heights. Det er heller ikke irrelevant at Catherine vokser opp på den sistnevnte plassen, og utvikler en mye mer vill og utemmet personlighet enn Cathy, som på sin side overtar mer av mykheten og gleden fra Thrushcross Grange.

6 De tre generasjonene

Plottet i *Wuthering Heights* omhandler livene til, i hovedsak, tre generasjoner av tre familier; Hindley, Earnshaw og Linton, som knyttes sammen gjennom giftemål og eierskap i eiendommer. I en roman hvor et sentralt plottpoeng er hvordan de ulike familiemedlemmene vokser opp på de ulike plassene er det interessant å undersøke hva de tre generasjonene symboliserer. Den eldste består av Mr. og Mrs. Earnshaw og Mr. og Mrs. Linton, som bor på henholdsvis Wuthering Heights og Thrushcross Grange. Disse er foreldrene til Hindley, Catherine og adopterte Heathcliffe, og Edgar og Isabella, som utgjør den andre generasjonen. Familiene knyttes sammen via Heathcliffes og Isabella, Hindley og hans kone Frances og Catherine og Edgars. Deres barn utgjør den siste generasjonen, som består av Linton, Hareton og Cathy.

De to seneste generasjonene er de mest sentrale i boken. Vi får vite lite om barndom og oppvekst hos noen av de eldste, samtidig som deres involvering i romanens plott utgjør en relativt liten del. Den seneste generasjonen fungerer som et speil vendt mot den midterste, særlig fordi Heathcliffes fortsatte påvirkning tar del i nesten hele historien. Hans død blir også slutten på deres tid, som endrer både fortellingens stemning og fremtidsutsikter.

De to sentrale boligene er også gjenstand for de ulike familienes involvering i hverandres liv. Navnet Earnshaw har vært forbundet med Wuthering Heights siden 1500-tallet, og har i seg selv en stolthet knyttet til sin historie. Et eksempel på at dette videreføres er Hareton Earnshaw. Linton-familien er en mer barmhjertig og omsorgsfull familie. Edgar står igjen som eksempelet på en sofistisert og samfunnsmessig far, mens Isabella og Cathy begge er yndige, om enn naive, kvinner. Linton tilhører også en høyere sosial rang enn Earnshaw. Heathcliffe kjemper mot dette gjennom hele romanen. Edgars overlegne fødselsgrunnlag er noe av det som holder Catherine utilgjengelig for han. I løpet av hans fravær tilegner han seg penger nok til å endre sin sosiale status. Som resultat ender han opp med å overta både Thrushcross Grange og Wuthering Heights, og dermed får en slags hevn over Edgar Linton.

Besittelse av eiendommene blir i Heathcliffes tilfellet en maktovertakelse. Han forhindrer Hindley fra å fortsette å eie sitt eget hjem ved å utnytte hans spilleavhengighet. Deretter forfører han Isabella, til tross for at han ikke har noen kjærlighet for henne, for å kunne overta Thrushcross Grange når Edgar dør. Hareton på sin side fungerer til tider som en inkarnasjon av Heathcliffe. Han innehar mange av de samme kvalitetene, som et hissig temperament og utseende, samtidig som Heathcliffe utspiller sine egne opplevelser gjennom Hareton.

7 Karakteranalyse

Dette kapittelet vil bestå av karakteranalyser av de mest fremtredende personene i *Wuthering Heights*. Dette inkluderer Catherine, Heathcliffe og Isabella fra den midterste generasjonen, og Cathy, Hareton og Linton fra den siste generasjonen. Analysene vil fokusere på aspekter knyttet til oppvekst, utvikling, påvirkning og dannelse, men også inneholde mer generelle trekk for å fremstille karakterene i sin helhet. I analysen av Catherine og Heathcliffe, samt av Cathy og Hareton, vil Charlotte Goodmans feministiske vinkling av «the male-female double» stå i sentrum for mye av diskusjonen. Videre skal jeg belyse de elementene hos karakterene som fremhever en mulig anti-dannelse, og trekke inn Peter Arnds metode fra tidligere. Gotiske karaktertrekk spiller også en viktig rolle i dette kapittelet.

7.1 Catherine

Cathrine Earnshaw er den kvinnelige protagonisten i den første delen av romanen. Hun er datter av Mr. og Mrs. Earnshaw og hun vokser opp på Wuthering Heights sammen med broren Hindley og adopterte Heathcliffe. Mrs. Earnshaw dør to år etter at Heathcliffe hentes fra Liverpool, mens Mr. Earnshaw dør noe senere. Cathrine, Heathcliffe og Hindley blir derfor foreldreløse i ung alder. Hun er en av karakterene som leseren følger gjennom hennes utvikling og oppvekst, og delvis inn i det voksne livet, og utgjør derfor en mulighet til å utforske den kvinnelige delen av dannelse i romanen. I tillegg finnes det aspekter ved hennes liv, og hennes død, som peker i retning av en ødeleggende form for utvikling, og derfor et utgangspunkt for å diskutere konseptets grenser. Som heltinne utgjør hun også et godt grunnlag for å diskutere de gotiske og realistiske elementene i boken, fordi hun innehar mange av de kvalitetene som vanligvis knyttes til disse tradisjonene.

Dette kapitelet vil ta for seg hennes barndom, hennes giftemål og voksne år, samt hennes død. Hennes livsløp vil danne grunnlaget for en diskusjon rundt forskjellene mellom den mannlige og den kvinnelige dannelsen i *Wuthering Heights*. Catherine er også en av karakterene i romanen som gjennomgår en av omfattende form for transformasjon. Denne forandringen vil analyseres i lys av den britiske ideen om barnets potensial for å skape et bilde av hvilken form dannelsesaspektet tar i romanen.

7.1.1 Barndom og tidlige år

Catherines barndom og tidlige ungdomsår fortelles av Nelly Dean, som er hushjelp både på Wuthering Heights og på Thrushcross Grange mens hun oppholder seg på disse stedene. Som diskutert i den narratologiske delen av denne oppgaven utgjør hennes partiskhet en viktig funksjon av hvordan karakteren til Catherine fremlegges. Hun er den viktigste personen i første del av romanen fordi så mange av karakterenes handlinger er knyttet til hennes. Hennes oppvekst inngår i den historien Nelly forteller til Lockwood, og hennes fremstilling av Catherine er sammensatt. Hun nærer både stor kjærlighet mot henne, samtidig som hun anser Catherine som irrasjonell og impulsiv. Dette kommer frem tidlig i den narrative fremleggelsen av hennes liv, som er farget av Nellys syn på Catherine.

Det er fornuftig å anslå at Nelly har til tider hatt trøbbel med å disiplinere Catherine fra hun var ganske liten, noe som ebber inn i fortellingen hennes. Hun beskriver henne som et barn med flere sider; hun kan være både vilter og til tider uforskammet, før hun i neste øyeblikk er en vakker og yndig jente (Brontë, 2014, s. 40).

Certainly, she had ways with her such as I never saw a child take up before; and she put all of us past our patience fifty times and oftener in a day: from the hour she came downstairs till the hour she went to bed, we had not a minute's security that she wouldn't be in mischief. Her spirits were always at high-water mark, her tongue always going—singing, laughing, and plaguing everybody who would not do the same. A wild, wicked slip she was—but she had the bonniest eye, the sweetest smile, and lightest foot in the parish: and, after all, I believe she meant no harm; for when once she made you cry in good earnest, it seldom happened that she would not keep you company, and oblige you to be quiet that you might comfort her.

Som Nelly forklarer er hun en fri sjel med mange påfunn, en aktiv jente som ofte finner på ugang, og som er en av grunnene til at hun kommer så godt overens med Heathcliffe. Hun har en kontrast i seg som kommer til uttrykk gjennom hennes gode og hennes mer rampete side, som kan sies å videreføres til hennes lyse og mørke sider. Hun innehar de kvalitetene som vanligvis knyttes til barn. Hennes viltre, rampete, og ofte impulsive handlinger omdannes på et blunk til dårlig samvittighet og deretter til medynk hos andre. Dette handlingsmønsteret følger henne også delvis inn i hennes voksne liv. Samtidig danner det grunnlaget for Nellys tidvise frustrasjon med Catherines manglende vilje til å oppføre seg slik som det Nelly anser som passende for en ung dame. Dette kommer spesielt frem etter hvert som hun blir eldre, og får sin utfoldelse i den transformasjonen som skjer når hun tilbringer noen uker på Thrushcross Grange, noe som vil bli diskutert senere i dette kapitlet.

Det er elementer i Catherines barndom som trekker linjer til romantikkens poeter og forfattere av bildungsromaner, og deres syn på barnets sinn i utvikling. Som nevnt hadde disse forfatterne, som Wordsworth og Coleridge, søkelys på barnets mulighet for utvikling, som en enhet med potensiale til å endre seg basert på erfaring. Buckley Hamilton skriver i sin bok at barnet er "an entity in himself responsive to experiences that might alter the entire direction of his growing mind and eventually influence for better or for worse his whole maturity" (Hamilton Buckley, 1974, s.19). Brontë utforsker barnets erfaringer og voksende sinn over to generasjoner, og under påvirkning fra ulike miljøer. Gjennom Catherines oppvekst får leseren innblikk i et barnets sinnelag som påvirkes av hennes foreldre, av Hindley, av Heathcliffe og av Nelly. Hver og en av dem representerer ulike former for påvirkning som Catherine tar til seg eller skyver fra seg. I denne forstanden kan det sies at Brontë tar del i en bølge av interesse som fokuserer på barnets psykologi, og som blir en viktig del av den britiske varianten av dannelsesromanen. I dette tilfellet er det Catherines erfaringer som på godt og vondt former hennes utvikling. Brontë viser at endringen i miljøet, sammen med den eksterne påvirkningen, fungerer som katalysator for endring i en karakter, ved å presentere denne utviklingen over flere generasjoner. Som vi skal se i analysene av den siste generasjonen i *Wuthering Heights*, finnes det paralleller mellom karakterenes oppvekst og forutsetninger som sier noe om hvordan dannelse i ulike former resulterer i ulike produkter gjennom historien.

7.1.2 Transformasjon

En av de største omveltningene i *Wuthering Heights* er Catherines opphold på Thrushcross Grange. Denne seksjonen tar for seg den forandringen som skjer med Catherine etter at hun blir tatt vare på av Linton-familien. Hun er da 12 år og gjennomgår en drastisk endring i karakter. Jeg kommer her til å trekke inn en feministisk vinkling og diskutere hovedforskjellene mellom den mannlige og den kvinnelige dannelsesromanen, samt hvordan romanen tar opp kjønnsforskjellene og hvordan de ulike karakterene påvirker disse forskjellene. Forandringen hos Catherine gir

leseren innsikt i hvordan hun påvirkes av miljøet sitt, men det forteller også noe om det ideologiske ståstedet til de karakterene som påvirker henne. Deres syn på dannelse kommer indirekte frem gjennom Catherines endring, noe særlig Nelly, som fortelleren, mislykkes i å skjule.

Handlingsforløpet som leder opp til Catherines opphold på Thrushcross Grange står i sterk kontrast til resultatet, og fungerer delvis som dråpen som får begeret til å renne over for hennes forsørgere. Heathcliffe og Catherine løper fra Wuthering Heights og ned til Thrushcross Grange for å spionere på Linton-familien. De løper om kapp, og Catherine mister begge skoene i myra, men stopper ikke for å plukke dem med seg. De kikker inn gjennom vinduet, men blir oppdaget av tjenerne i huset, som straks sender hundene etter dem, og Catherine bli bitt i ankelen. Delvis i frykt for hvilke skader som er påført henne tas hun inn i varmen og stelles med. Heathcliffe banner og skjeller ut Linton-familien, og blir deretter kastet på dør og sendt tilbake for å fortelle beboerne på Wuthering Heights at Catherine blir værende på Thrushcross Grange en periode. Han gjenforteller han Nelly om hva som har skjedd i følgende avsnitt (Brontë, 2014, s. 49):

She sat on the sofa quietly. Mr. Linton took off her grey cloak of the dairy maid which she had borrowed for our excursion, shaking her head, and expostulating with her, I suppose; she was a young lady, and they made a distinction between her treatment and mine. Then the women servant brought a basin of warm water, and washed her feet; and Mr. Linton mixed a tumbler of negus, and Isabella emptied a plateful of cakes into her lap, and Edgar stood gaping at a distance. Afterwards, they dried and combed her beautiful hair, and gave her a pair of enormous slippers, and wheeled her to the fire, and I left her, as merry as she could be, dividing her food between the little dog and Skulker, whose nose she pinched as he ate; and kindling a spark of spirit in the vacant blue eyes of the Lintons – a dim reflection from her own enchanting face – I saw they were full of stupid admiration; she is so immeasurably superior to them – to everybody on earth, is she not, Nelly?

Linton-familien tar godt imot Catherine etter at hun er blitt tatt med inn. Heathcliffe misliker dette i utgangspunktet, som kan sees i måten han viderefremidler det til Nelly, men Catherines aksept for denne behandlingen gjør det verre for han. Hun trives med å motta denne ekstra oppmerksomheten og de materielle tingene. Overgangen fra Wuthering Heights` hardhet og ubarmhjertighet til Thrushcross Granges varme og beundring, samt beboernes milde og omtenkssomme natur, er det som setter i gang Catherines endring. Denne vendingen forsterkes av kontrasten til det ville kappløpet mellom henne og Heathcliffe som noen øyeblikk før har tatt sted, hvor hun lar begge skoene ligge igjen i myra og bekymringsløst følger etter Heathcliffe. I tillegg gjør de to narr av Edgar og Isabella før de blir sett; «We laughed outright at the petted things, we did despise them!» (Brontë, 2014, s. 46). Det er her tydelig at Heathcliffe og Catherine deler en verdensoppfatning hvor de to eksisterer som en enhet, mens Linton-familien befinner seg utenfor deres sfære. I neste øyeblikk er hun på Linton-familien sin side, inne i varmen, mens han må returnere sint og såret til Nelly. Catherines forandring forsterker derfor Heathcliffes hat mot Linton-familien, som kommer frem i de siste linjene av sitatet ovenfor, fordi han ser på dem som en kilde til separasjon mellom seg selv og Catherine.

Oppholdet på Thrushcross Grange er et vendepunkt i Catherines liv. Etter fem uker hos Linton-familien er hun blitt en mer sivilisert ung dame (Brontë, 2014, s. 50):

Cathy stayed at Thrushcross Grange five weeks, till Christmas. By that time her ankle was thoroughly cured, and her manners much improved. The mistress visited her often, in the interval and commenced her plan of reform by trying to raise her self-respect with fine clothes and flattery, which she took readily; so that, instead of a wild, hatless little savage jumping into the house, and rushing to squeeze us all breathless, there lighted from a handsome black pony a very dignified person, with brown ringlets falling from the cover of

a feathered beaver, and a long cloth habit which she was obliged to hold up with both hands that she might sail in.

Dette er Nelly Deans forklaring på Cathrines transformasjon når hun returnerer til Wuthering Heights. Hun går fra å være en «wild, hatless little savage» til «a very dignified person» på kort tid. Det er åpenbart at det finnes ideologiske forskjeller mellom karakterene på Thrushcross Grange og på Wuthering Heights, men gjennom Catherines forvandling får vi også innblikk i individenes forskjeller. Nelly presenterer Catherines forvandling som et produkt av den endringen som Frances ønsker hun skal gjennomgå, ettersom hun besøker gården ofte mens Catherine leger foten sin. Derimot skjuler Nelly sin egen rolle, som hun gjør flere ganger gjennom sin fortelling til Lockwood. Gjennom språket hennes kan vi forstå at hennes tanker samsvarer med Frances', og hun påtar seg selv rollen som veiledende forsørger senere i plottet, som for eksempel når hun styrer Catherine mot Edgar og aktivt forhindrer Heathcliffe fra å treffe henne. Hennes upålitelighet kommer til syne gjennom måten hun forteller om disse hendelsene på. Hun ønsker å posisjonere seg som en objektiv tilhører i Lockwood øyne, men hun har en mye mer aktiv rolle i handlingen enn det hun fremstiller det som.

Som vist i sitatet ovenfor har Frances en plan for å omgjøre Catherine til en mer sivilisert person. Nelly, som har hatt en viktig rolle i hennes oppdragelse så langt, har en lignende innstilling. Hennes barndom preges av en ulydighet og villskap som begge damene anser som uegnet for en ung jente. Det er særlig sammen med Heathcliffe at de to irriterer de rundt seg; «They both promised fair to grow up as rude as savages, the young master being entirely negligent how they behaved, and what they did, so they kept clear of him» (Brontë, 2014, s. 44). Fordi de ofte blir ignorert av de andre forsørgerne er det mulig å se for seg at Nelly påtar seg en ekstra byrde med oppdragelsen.

Charlotte Goodman trekker frem Catherines forandring som et eksempel på hvordan en feministisk lesning av boken kan gi hennes utvikling en ny dimensjon. Prosessen som gjør Catherine moden, gjør hun også mer passiv, og i overført betydning mer feminin. Hun skriver: «These images of entrapment and enfeeblement powerfully suggest the way in which the vital natural energies of Catherine will be sapped when she is assimilated into the cultured Linton world» (Goodman, 1983, s. 32). Billedbruken antyder at Catherines livsenergi forsvinner i det hun trer inn i Edgars siviliserte samfunnskrets. Som passasjen over viser, forventer Nelly at Catherine skal hoppe rundt og klemme luften ut av alle når hun møter dem. Derimot er energien hennes mye mer dempet, når hun forsiktig trer av ponnien i sine nye klær. Dette antyder en negativitet i dannelsen som berøver Cathrine hennes identitet. Hun blir fanget i et system hvor hennes rolle er forutbestemt og som innebærer noen rammer som fastsetter væremåte og oppførsel.

Kvinnens fysiske og metaforiske fangenskap var et tema som fikk en sentral rolle i den kvinnelige gotiske litteraturen på 1800-tallet. Litteraturhistorisk sett er det en trope som er ofte omhandler en undertrykkelse og begrensning av kvinnens liv knyttet til patriarkatets maktutøvelse. Catherines forandring fremhever hvordan Lintons verden, det vil si den samfunnsrettede og siviliserte sfæren som hun senere giftes inn i, forhindrer hennes potensialet for personlig utvikling samtidig som det fanger henne i en passiv tilstand. Ikke bare fungerer dannelsen her som et hjelpemiddel til å bedøve Catherines livsenergi, men det fører henne også inn i en verden hvor hennes frihet og, til en viss grad hennes lykke, ikke får komme til uttrykk. Resultatet av dette er hennes mentale

helse brytes ned og hun dør, forvirret og fanget. Dette er at av punktene som taler for romanens anti-dannelse. Med dette mener jeg at Catherine, ved å oppnå noen av forutsetningene for dannelse, som ekteskap og økt status, ødelegges gjennom prosessen. Kvinnens fangenskap og patriarkatets undertrykkelse overskygger her hovedpersonens personlige utvikling. På en måte kan det sies at Catherines dannelse fremskynder og sementerer denne ødeleggelsesprosessen, og at målet for dannelsen står igjen som mislykket.

Som nevnt kan det argumenteres for at det finner sted et kvinnelig initieringsritual i løpet av de ukene Catherine tilbringer på Thrushcross Grange, noe Gilbert og Gubar presenterer i sin tekst. Et slikt initieringsritual tar sikte på å innlemme en jente i kvinnenens rekke, det vil si at hun fullbyrder sin modningsprosess gjennom et ritual. I dette tilfellet er det fine klær og smiger som fremskynder prosessen, og som resulterer i at Catherine legger fra seg noen av de kvalitetene som her anses som mindre verdige i en kvinne. Dette inkluderer hennes påkledding, og, som Nelly beskriver ovenfor, en roligere og mer behagelig adferd.

Her kan vi begynne å ane konturene av en kritikk rettet mot Catherines forvandling. Brontë lar omstendighetene rundt Catherine omdanne henne til det Nelly og Mrs. Earnshaw vil oppfatte som et dannet menneske, for så å problematisere det gjennom hennes ulykkelighet og endelige død. Ikke bare utgjør utviklingen hun gjennomgår et delvis tap av identitet for Cathrine, som nevnt, men det sier også noe om prosessens mål. Dersom det endelige målet for dannelse i dette tilfellet er å etablere en autonom kvinne med økt selvrespekt gjennom flotte klær og beundring, noe som må sies å lykkes, blir spørsmålet videre; hva er resultatet av en vellykket dannelse? Petru Golban argumenterer for at Catherines dannelsesprosess er en kamp mellom de to verdenene hun tilhører; henholdsvis Heathcliffes og Edgars. Han skriver (Golban,2004, s. 187):

Catherine's inner division makes her circulate between these levels of existence (rational and irrational, change and stasis, consciousness and unconsciousness), and, although her semiconscious being responds to the asocial energies represented by Heathcliff, [she] nonetheless finds her conscious, social self yielding to the ordered existence represented by Edgar Linton' (Knoepfmacher 1973: 96). Unable to exist in both worlds, her process of development is ultimately a tragedy, and she precipitates Heathcliff's self-division, hence the incompleteness and final failure of his accomplishment.

De to verdenene som utgjør Catherines eksistens, er motsetninger. På samme måte som de gotiske elementene i *Wuthering Heights* er irrasjonelle, er dannelsens mål rasjonelle i sin natur. Heathcliffe, som representerer det irrasjonelle, kan ikke forenes med Edgars sin siviliserte og ordnede verden. Som Golban sier er det Catherines underbevissthet som trekkes til Heathcliffes asosiale energi, mens hennes bevisste valg er Edgar og den ordnede tilværelsen. Hun velger Edgars stabile og ordnede system, men fortsetter å slites mellom de to verdenene. Golban mener at hennes utvikling er en tragedie fordi hun ikke er i stand til å eksistere i begge to, og at dannelsesprosessen derfor mislykkes.

7.1.3 Separasjon og ekteskap

Jeg vil her gå inn på Charlotte Goodmans tanker omkring «the male-female double» i dannelsesromanen. Hennes tolkning kan overføres til Catherine for å fremheve hvordan de kjønnsmessige rollene bestemmer plottstrukturen i romanen. Hun argumenterer for at *Wuthering Heights* utgjør en dobbel dannelsesroman, hvor Heathcliffe og Catherine eksisterer som en felles enhet som kan oppnå dannelse kun gjennom hverandre. Dersom romanens dannelse ikke omhandler individets utvikling, men deres felles mål, endres parameterne. Hun skriver (Goodman, 1983, s.32):

While the first part of *Wuthering Heights* rapturously celebrates the shared childhood of Catherine and Heathcliff, the second part dramatizes their separation. As soon as Catherine's education for her adult life as a "lady" begins at Thrushcross Grange, she and Heathcliff are divided not only by the physical distance between *Wuthering Heights* and Thrushcross Grange but by the gender roles Catherine and Heathcliff must assume.

Goodman forklarer her hvordan separasjonen mellom Heathcliffe og Catherine drives av både den fysiske separasjonen og hvilke roller de må innta i dette mikrosamfunnet i Yorkshire. Mens Heathcliffe står fritt til å reise ut på jakt etter lykke eller rikdom, forblir Catherines på Thrushcross Grange, hvor hun som en «lady» har ansvar for hjemmets rammer.

Catherines giftemål til Edgar Linton fullbyrder hennes modningsprosess fra barn til voksen. Det driver også separasjonen mellom henne og Heathcliffe, selv om det ikke er fullstendig vellykket. Edgar på sin side er overlykkelig for at Catherine går med på å gifte seg. Hun har på sin side et bakenforliggende motiv for å gifte seg med Edgar, som hun innrømmer til Nelly (Brontë, 2014, s. 79):

Nelly, I see now you think me a selfish wretch, but, did it never strike you that, if Heathcliffe and I married, we should be beggars? Whereas, if I marry Linton, I can aid Heathcliffe to rise, and place him out of my brother`s power.

Økonomisk stabilitet vil utvilsomt være en faktor som Catherine ønsker, men ikke bare for hennes egen del. Hun anser også Heathcliffes fremtid som avhengig av å komme seg bort fra Hindleys makt. Når det senere viser seg at Heathcliffe, etter hans fravær, selv er i stand til å hamle opp med Hindleys økonomiske makt, blir grunnlaget for Catherines giftemål med Edgar svekket.

Goodman peker derimot på at separasjonen mellom Heathcliffe og Catherine avhenger av kulturelle og kjønnslige faktorer. Hun fortsetter videre (Goodman, 1983, s. 43):

In adolescence, however, when culture replaces nature and sexual differentiation occurs, the male journeys forth, as does the typical hero of the single Bildungsroman, while the female protagonist is forced to remain close to home or in an enclosed and limited environment. As I have suggested, the conclusion of the male-female double Bildungsroman differs most significantly from that of the traditional Bildungsroman: instead of facing the future, as do the protagonists of the more conventional Bildungsromane, the male protagonist returns to the world of his childhood by embracing his female counterpart, allowing the male and the female halves of the divided self to be joined once again.

Her eksemplifiserer hun forskjellene mellom en tradisjonell dannelsesroman og *Wuthering Heights`* struktur. Den førstnevntes protagonist imøtegår framtiden når han returnerer etter sin reise bort fra hjemmet. Dette kan ofte inkludere en kjærlighetshistorie, hvor enderesultatet er ekteskap. Derimot returnerer Heathcliffe for å forenes med sin feminine halvdel, Catherine, og forene de to separerte delene til en felles enhet. «The male-female double» erstatter den mer konvensjonelle strukturen i dannelsesromanen, men én som består av to hovedkarakterers union, separasjon og retur (Goodman, 1983, s. 43). Goodman mener at Heathcliffe og Catherine eksisterer i en slags kjønnslig androgen tilstand når de er barn, som innebærer en likhet mellom dem. Deretter separeres de når kultur erstatter natur, før de gjenforenes ved romanens slutt. Hun skriver (Goodman, 1983, s. 43):

As "brother" and "sister" are reunited at the end of each of these novels, the reader is made aware of the radically different kind of "education" each has undergone; only in this

final meeting is the fragmentation of the androgynous self healed through the alchemy of the author's art.

Heathcliffes retur eksemplifiserer hvor ulik dannelsen, eller «education» som Goodman bruker her, har vært for Catherine. Dette er et resultat av kjønnetenes ulike roller i samfunnet, for eksempel at Catherines rolle som kvinne er mer innkapslet og begrenset. Som vi nå skal se blir ikke deres selv helbredet, og Catherines død etterlater Heathcliffe i en fragmentert tilstand.

7.1.4 Død

Catherines død markerer slutten på den første delen av Nellys narrativ i *Wuthering Heights*. Plottet har så langt sirklet rundt hennes karakter, noe som skyldes både hennes giftemål til Edgar og hennes tiltrekning til Heathcliffe og stedet Wuthering Heights. Som nevnt ovenfor trekkes Catherine mellom to verdener, og hennes død kommer som et resultat av den eksistensen dette utgjør.

Hennes død er derimot ikke endepunktet for hennes historie. Her blir de gotiske elementene i romanen åpenbare, blant annet gjennom hennes tilbakevending og hvordan fortelleren skildrer denne stemningen. Flere faktorer sørger for at navnet Cathrine Earnshaw gjennomsyrrer store deler av den siste halvdelen av romanen også. Først og fremst er det fødselen av hennes datter, Cathy, som viderefører det fysiske minnet om henne, og mange av hennes karakteristikk. Videre er det Heathcliffes hjem søkelse, som Lockwood blir vitne til i starten av boken, og senere deres spøkelses som blir sett rundt kirkegården. Denne gotiske forlengelsen av fortellingen til Catherine er knyttet til det overnaturlige, mens det samtidig settes tvil ved virkelighetens grenser. Når Lockwood møter Catherines gjenferd utenfor vinduet på soverommet, for eksempel, er Heathcliffe overbevist om at han faktisk har sett henne, og ikke bare drømmer. Leseren må derfor avgjøre hvorvidt spøkelses finnes i dette universet, eller om det er en drøm som skyldes Lockwoods intense grubling over familienavnene han har lest kvelden i forveien. På denne måten bruker Brontë de gotiske elementene for å skape mystikk og hinte til det overnaturlige, samtidig som hun sår nok tvil til at leseren ikke tar det for gitt at de finnes. Dette er elementer som finnes hos mange andre gotiske forfattere, kanskje mest kjent hos Edgar Allan Poe, hvor fortellerens upålitelige natur ofte sammenkobles med mental ustabilitet og en manglende evne til å skille mellom fiksjon og virkelighet.

Catherines død viser seg å inneholde en symbolsk tyngde. Særlig er det gravstedet og omstendighetene rundt dette som får stor betydning for den videre fortellingen etter hennes død (Brontë, 2014, s. 162):

The place of Cathrine`s internment, to the surprise of the villagers, was neither in the chapel, under the carved monument of the Lintons, nor yet by the tombs of her own relations, outside. It was dug on the green slope, in a corner of the kirkyard, where the wall is so low that heath and bilberry plants have climbed over it from the moor; and peat mould almost buries it. Her husband lies in the same spot, now; and they have each a simple headstone above, and a plain grey block at their feet, to mark the graves.

Cathrine gravlegges altså hverken med sine egne slektninger eller med Edgars slektninger. I stedet legges hun på det som kan sies å være et passende sted hvor lyng og andre planter fra heiene vokser over gravstenen.

Hennes siste hvileplass symboliserer på flere måter hennes karakter i livet. Hun er født Cathrine Earnshaw, men hun er distansert fra familien Earnshaw både gjennom årene som har gått, samt hennes giftemål med Edgar. Hun er derimot ikke overgitt

Linton-familien heller. Som tiden like før hennes død bærer preg av rives Cathrine mellom to dominerende krefter; Edgars og Heathcliffes kjærlighet. Slik blir det også etter hennes død, hvor den nye skueplassen for denne kampen blir hennes gravsted. Edgar, som hennes ektefelle, legges i en kiste ved hennes side etter at han er død. Det er derimot Heathcliffes vilje at han skal være hennes nærmeste i døden.

De to familiene symboliserer Cathrines indre konflikt gjennom hele historien, også ved slutten av hennes liv. Edgar har gitt henne økonomisk stabilitet, hengivenhet og sikkerhet. Hun har vokst til å bli en sofistisert dame under taket på Thrushcross Grange. Det har også holdt henne borte fra Earnshaw-familiens voldelighet og grove væremåte. Derimot representerer Heathcliffe alt det Edgar ikke gjør, som frihet og lidenskap. Denne kampen, som preger Catherines livsvalg, så vel som hennes væremåte i de siste dagene av sitt liv, fortsetter etter hun er død og begravet. Heathcliffes siste manøver for å forsøke å holde henne for seg selv skjer mens Edgars gravsted gjøres klart ved Catherines side (Brontë, 2014, s. 279):

I`ll tell you what I did yesterday! I got the sexton, who was digging Linton`s grave, to remove the earth off her coffin lid, and I opened it. I thought, once, I would have stayed there, when I saw her face again – it is hers yet! – he had hard work to stir me; but he said it would change, if the air blew on it, and so I struck one side of the coffin loose – and covered it up – not Linton`s side, damn him! I wish he`d been soldered in lead – and I bribed the sexton to pull it away, when I`m laid there, and slide mine out too. I`ll have it made so, and then, by the time Linton gets to us, he`ll not know which is which!

Med dette arrangerer Heathcliffe de tre karakterenes endelige gravsted. Han fjerner et av sidepanelene i Catherines kiste for å selv kunne ligge fysisk ved hennes side når han dør, og holder dermed Edgar separert. Romanens avslutning henter også om hvordan Heathcliffe og Catherine gjenforenes i døden, og fortsetter sin sjelelige tilværelse sammen.

7.2 Heathcliffe

Heathcliffe er både protagonist og anti-helt i *Wuthering Heights*. Han er et gatebarn som blir hentet fra Liverpool og tatt med til eiendommen på Yorkshire-hedene, for deretter å pine og herske over de to familiene i tre generasjoner. Hans karakter er både engasjerende og til tider grusom. Han bruker Hareton som en brikke i spillet for å ta hevn på Edgar, han henger Isabellas katt og han utnytter spilleavhengigheten til Hindley til å overta *Wuthering Heights* fra Earnshaw familien. Samtidig er han Catherines sjelevenn og elsker, og deres forhold utgjør romanens mest følelseladete og turbulente forhold. I dette kapittelet skal Heathcliffes karakter analyseres. Utgangspunktet for denne analysen er hans gotiske status som anti-helt, hans oppvekst og utvikling, samt hans manipulasjon av de andre karakterene i romanen. I tillegg er Heathcliffes personlige hjem-borte-hjem plott i tråd med dannelsesromanen, og hvordan jeg skal se på hvordan dette knyttes til hans barndom. Som vi skal se er ingen av karakterene i *Wuthering Heights* en prototypisk Bildungshelt, som vi finner hos for eksempel Dickens, men Heathcliffe er derimot en klassisk anti-helt, i Byrons bilde, og derfor den gotiske romanen nærmere enn Bildungsromanen. I analysen vil jeg undersøke hans forhold til de rundt seg, hans oppvekst, hvordan dette påvirker hans væremåte og hvorfor dette kan betraktes som en motsetning til klassisk dannelse. Analysen vil inneholde en diskusjon om hans barndom, etnisitet, voldelighet, påvirkningskraft og andre relevante elementer.

7.2.1 Heathcliffes barndom

Heathcliffes introduksjon inn i familien Earnshaw blir fortalt i korte trekk gjennom Nelly. Han vokste opp på gaten i Liverpool, før han blir hentet og brakt med hjem av Mr. Earnshaw. Leseren får aldri vite hva hans egentlige navn er, heller ikke noe om hans foreldre eller øvrige bakgrunn. «Not a soul knew to whom it belonged» (Bronte, 2014, s.35). Disse elementene skaper en usikkerhet rundt karakteren som er fundamentet for han djevelske fremtreden senere i romanen. Mr. Earnshaw presenterer han for familien som «a gift of God; though it`s as dark almost as if it came from the devil” (Bronte, 2014, s.34). Dette er billedbruk som gjentas ofte i forbindelse med Heathcliffe. I tillegg til Mr. Earnshaws illevarslende ord møtes Heathcliffe med skrekk fra Nellys side, og avsky fra Mrs. Earnshaw. Sistnevnte ønsker øyeblikkelig å kaste barnet på dør. Cathy og Hindley på sin side er mer interessert i de øvrige gavene Mr. Earnshaw har tatt med seg fra Liverpool. De finner derimot ut at Hindleys fele er ødelagt og at deres far har mistet Cathys ridepisk fordi han har tatt hånd om Heathcliffe på veien. Hindley bryter ut i gråt, mens Cathy spytter på det nyankomne barnet. Ingen av dem ønsker å sove på samme rom, og Heathcliffe blir plassert i gangen utenfor av Nelly.

Slik er Heathcliffes første møte med beboerne på Wuthering Heights, som blir hans hjem, og stedet hvor barndommen hans utspiller seg. Han og Catherine danner en union som ekskluderer de andre karakterene, særlig Hindley, som blir Heathcliffes fiende gjennom romanen. Begge adoptivforeldrene dør i oppveksten hans, og hans oppdragelse legges derfor i hendene på Nelly, Joseph og Hindley, som returnerer fra universitetet med sin kone Frances. Heathcliffe forlater Yorkshire-området noen år senere.

Hans reise ut i verden, samt prosessen han gjennomgår for å komme til rikdom, er nærmest ikke forklart i romanen. Det eneste vi som leser får vite er det lille Nelly forteller: “His upright carriage suggested the idea of his having been in the army” (Bronte, 2014, s.92). Derimot er ikke Bronte så interessert i å forklare Heathcliffes fravær. Det sentrale er at han har vært ute i verden, tilegnet seg en betydelig formue, og kommer tilbake til Thrushcross Grange for å møte Catherine igjen. Hans retur markerer begynnelsen på Catherines undergang. Hun vet at hun må ta del i skylden for at han reiste, mens hun på samme tid er henrykt over å se ham igjen, noe Edgar ikke er. Nelly forklarer selv at hun har lagt skylden for hans forsvinning på Catherine (Bronte, 2014, s. 85):

Heathcliffe had never been heard of since the evening of the thunder-storm, and, one day, I had the misfortune, when she had provoked me exceedingly, to lay the blame of his disappearance on her (where indeed it belonged, as she knew well).

Resten av hans historie forblir ukjent gjennom fortellingen. Sammenlignet med Wilhelm Meister, for eksempel, kan man se for seg denne borte-epoken av Heathcliffes plott, som består av tre år, kunne skapt et fundament for dannelse i det moderne samfunnet. Visse faktorer peker også mot at han har lyktes i å skape et liv for seg selv. Når han returnerer er han en velstående mann som har gjennomgått en transformasjon fra hans tidligere karakter. Det er derimot ikke som hos Dickens, en transformasjon som utvikler helten til et samfunnsrettet menneske, men det motsatte som hender i Heathcliffes tilfelle. Han komme tilbake for å forenes med Catherine, og etter hennes død, blir han hevngjerrig og hard mot alle rundt seg.

Som nevnt tidligere anser Peter Golban at utviklingsprosessen i *Wuthering Heights* ikke evalueres på bakgrunn av samfunnets normer, men mer på menneskelig interaksjon. Det er umulig å vite i hvilken grad Heathcliffe påvirkes av det øvrige

samfunnet når han er fraværende i tre år, fordi det ikke fortelles om perioden han er borte. Hans hjemkomst markerer derimot ikke en fullendelse av hans utvikling. Det gjør heller ikke hans giftemål med Isabella. De utgjør måten Heathcliffe samhandler med de rundt seg. Mer presist er det hans begjær etter Catherine, og senere hans hevnløst, som påvirker hans interaksjon gjennom plottet (Goodman, 1983, s. 32):

It is Heathcliff rather than Catherine who sets forth on the typical journey of the hero of the male Bildungsroman from the country to the city to be educated and to make his fortune. Not really interested in describing in detail the events which transform the ragged Heathcliff into a gentleman, events that usually comprise the center of the male Bildungsroman, Bronte notes the evolution of Heathcliff from ragged waif to rich and educated gentleman in but a few sentences. What she chooses to focus on is the way that Heathcliff subsequently does battle with the world that cast him out and changed his beloved Catherine from a robust companion into a passive lady, then an invalid, and finally a corpse.

Heathcliffes kamp mot den verdenen som representeres av Edgar, og som ble forklart i analysen av Catherine som den siviliserte sfæren som fanger henne i kvinnens domestiske rolle, utgjør i stor grad hans motivasjon både før Catherines død og etterpå. Hans kjærlighet for henne, og hans hat mot alt som førte til deres separasjon, gjør den senere utgaven av Heathcliffe til en bitter og voldsom karakter. Han ønsker hevn ved å tvinge de andre karakterene til å gjennomleve de plagene han selv har hatt. Derfor projiserer han sin egen elendighet over på Hareton, og behandler Linton med forakt.

7.2.2 Etniske og overnaturlige preg

Heathcliffe er en karakter i tråd med den gotiske anti-helten. Vold, manipulasjon og hevn er gotiske karaktertrekk som ofte brukes hos slike anti-helter, som hos Ann Radcliffe eller Walter Scott, og som fremkaller bilder om den monstrøse figuren som er både skrekkelig og pinefull. Det kommer senere eksempler på at denne arketyper blir en viktig del av den gotiske litteraturen gjennom hele 1800-tallet, blant annet med Bram Stokers *Dracula*.

Heathcliffe bruker vold mot de rundt seg, han banner, er uhøflig og hard, samtidig som han elsker Catherine med en intens lidenskap. Han kan på flere måter oppfattes som en fremmed og ugjenkjennelig av de andre karakterene i romanen. Derimot er et av aspektene som gjør Heathcliffe enda mer fremmed for de andre karakterene er hans etnisitet. Som nevnt er hans opprinnelse ukjent for leseren så vel som for romanens karakterer. Hans etnisitet blir referert til et par ganger, blant annet som «black-skinned gipsy» og «a little Lascar, or an American or Spanish castaway», uten at det gis noen definitive svar. De andre karakterene uttrykker på flere steder i teksten forbløffelse over hans fremmede, til tider nærmest demoniske, oppførsel. Hans hudfarge understreker og forsterker denne opplevde «fremmedheten». Dette påvirker videre hans relasjoner og former hans karakter. Oppveksten han gjennomgår på Wuthering Heights er preget ikke bare av at han er en ikke-biologisk tilvekst til familien, men også hans fremmede utseende.

Sammen med Heathcliffes etnisitet og hans væremåte, er hans overnaturlige preg et av Brontës effektive virkemidler i å omgjøre hans karakter til en truende og farlig anti-helt. Ideen om at Heathcliffe ikke er helt menneskelig, men beslektet med djevelen og de overnaturlige kreftene i naturen, er sentralt gjennom hele romanen. Ikke bare underbygger det hans karakter, det brukes også som forklaring på hans handlingsmønster av de andre karakterene. Etter at Isabella rømmer fra Wuthering Heights sier hun det følgende om Heathcliffe: "Heathcliffe – I shudder to name him! has been a stranger in the house from last Sunday till today – Whether the angels have fed

him, or his kin beneath, I cannot tell; but, he has not eaten a meal with us for nearly a week." (Brontë, 2014, s. 167). Heathcliffe har ikke spist sammen med resten av beboerne på nesten en uke, og Isabella foreslår at engler, eller kanskje heller djevlere, har gitt ham mat. Hun beskriver djevlene som «his kin beneath», noe som antyder at Heathcliffe er av samme verden som dem. Videre er det å nevne navnet hans noe som får det til å gå kaldt nedover ryggen på henne. Heathcliffe har skapt, både gjennom bevisste og ubevisste handlinger, en mytisk tilknytning til det overnaturlige og til det demoniske. Brontë har dermed lyktes i å skape en kompleks karakter som leseren både har medlidenhet med, og som fremprovoserer skrekkpreget fryd.

En gotisk som Heathcliffe er ofte i besittelse av en rekke kvaliteter som posisjonerer han utenfor det de andre karakterene anser som menneskelig. Dette inkluderer en tendens til å tilskrive hans voldelighet og generelle væremåte til noe utenomjordisk eller demonisk. Som nevnt er Heathcliffes etnisitet en av årsakene til hans fremmedgjøring, men denne fremmedgjøring trekkes til ytterpunktene i sammenligning mellom hans karakter og djevelen. Dette er en linje som trekkes av flere av karakterene i romanen, men som særlig Nelly og Isabella fremhever. Isabellas forhold til Heathcliffe går fra forbudt forelskelse og begjær til kaldt hat på få dager. Hun opplever hans grusomhet på nært hold og hennes umiddelbare reaksjon er å sammenligne han med noe umenneskelig (Brontë, 2014, s. 166): «He`s not a human being," she retorted; "and he has no claim on my charity – I gave him my heart, and he took and pinched it to death». Heathcliffes handlinger er ifølge Isabella så grusomme at de ikke faller innenfor det menneskelige, og den eneste forklaringen er derfor at han er et umenneskelig monster. Senere i samme avsnitt forklarer hun også hvordan han gråt «tears of blood» for Catherine, et språklig bilde som fortsetter å tilskrive han utenomjordiske kvaliteter (Brontë, 2014, s. 166).

De fleste av karakterene i romanen refererer på et tidspunkt til Heathcliffes demoniske sider. Det er også noe han er vant til å høre fra barndommen, og det kan virke som om han aktivt bruker disse beskrivelsene for å skape en aura av frykt og dermed tilegne seg makt over de andre personene. Brontë er derimot ikke eksplisitt når det kommer til Heathcliffes overnaturlighet. Dette gjør karakteren desto mer interessant, fordi det skaper et spenningsfelt mellom det mulige og det fastslåtte. Tidlige gotiske verk inneholdt ofte eksplisitte overnaturlige fenomener, mens *Wuthering Heights* har et mer komplisert forhold til dette.

Derimot er fremstillingen av Heathcliffe ofte frambrakt av følelser hos de til tider upålitelige fortellerne. Isabellas sitat ovenfor er provosert etter dager med psykisk tortur, men Nelly, som flere ganger beskriver Heathcliffes overnaturlighet, har ofte som motiv å svartmale hans karakter, delvis for å renvaske seg selv fra hennes involvering i plottet.

7.2.3 Forhold til Catherine

Selv om Heathcliffe og Catherines forhold ble behandlet i analysen av henne, er det et par punkter som omhandler Heathcliffes eksistens som er fornuftig å dvele ved her. Som nevnt forutsette Charlotte Goodman at Heathcliffe og Catherine er to deler av en helhet som gjennom dannelsen søker å finne tilbake til hverandre. I motsetning til Cathy og Hareton, som forenes ved romanens slutt, forblir Heathcliffe og Catherine separert. Dette har også Petru Golban skrevet om i sin doktoravhandling. Han skriver: (Golban, 2004, s. 186):

Unlike the second generation, these two characters cannot find fulfillment in a temporal existence of growth and change. As I have suggested, Heathcliff is the only character

whose completeness is evident, as well as his search for essences in a non-temporal, static dream-world created by his superior imagination. Despite the physical growth and spiritual change, he manages to preserve some basic perspectives of the original experience of childhood as an existence of healthy freedom and the basis of their mythical oneness, and towards whose unconstrained universe both Heathcliff and Catherine have tended in their attempt to escape the adult institutional world.

Golban skriver her at Heathcliffe har lyktes i å holde fast ved noen av de erfaringene fra barndommen som ikke er blitt endret eller visket bort av dannelsesprosessen han har gjennomgått. Han eksisterer i en statisk drømmeverden hvor noen av disse perspektivene kan beholdes, og som Catherine er en viktig del av. Hun på sin side trekkes mot denne «non-temporal» verdenen, men forhindres av Edgars verden, som begrenser og forhindrer henne.

7.2.4 Hevngjerrighet og vold

Heathcliffes karakter sentreres rundt en maskulin utøvelse av vold. Dette forekommer i en sirkel hvor hans adoptivfar verdsetter Heathcliffe over hans sønn grunnet hans evne til å ta imot verbal trakassering og tåle fysisk vold. Dette er en kvalitet Heathcliffe selv tar med seg i den neste generasjonen i romanen. Hareton er på denne måten speilbildet av Heathcliffe, en taus og hardfør ung mann, som både tåler og deler ut vold, mens Linton er en svak og sykelig gutt som ikke har noen sjanse mot hverken Heathcliffes eller Haretons fysiske dominans. Heathcliffes voldelighet er et av virkemidlene han bruker for å dominere de andre karakterene, som når han ved makt tvinger Cathy og Nelly til å oppholde seg på Wuthering Heights, og får Linton og Cathy til å gifte seg. Når Cathy prøver å ta fra ham nøkkelen for å dra tilbake til Thrushcross Grange, tar han i bruk sin voldelighet for å skremme og straffe henne (Brontë, 2014, s.261)

Heathcliffe glances at me a glance that kept me from interfering a moment. Catherine was too intent on his fingers to notice his face. He opened them, suddenly, and resigned the object of dispute; but, ere she had well secured it, he seized her with the liberated hand, and, pulling her on his knee, administered with the other a shower of terrific slaps on both sides of the head, each sufficient to have fulfilled his threat, had she been able to fall.

At this diabolical violence I rushed on him furiously.

Heathcliffes vold og fysiske styrke gir han et overtak over de andre karakterene i romanen. Kombinert med hans urokkelige vilje får han giftet Linton og Cathy, og dermed overtatt eiendommen.

Etter Catherines død er det få ting bortsett fra hevn som opptar Heathcliffe. Han spinner kompliserte vev hvor han manipulerer de rundt seg med vold og økonomisk makt for å oppnå sitt endelige mål, som virker å være hevn. Hevn som tema er ofte representert i den gotiske litteraturen. Monsteret i *Frankenstein* av Mary Shelley er et godt eksempel. Hans endeløse forsøk på å ødelegge sin skaper er kjernen i boken. I stedet for å ødelegge Viktor, går han løs på hans familie med morderisk effektivitet. Kun når Viktor er helt ødelagt kan monsteret utslette seg selv. På samme måte går Heathcliffe løs på alt som frembringer minner om en lykkeligere tid sammen med Catherine. Hans hevnløst tar også opp i seg den neste generasjonen i romanen, som omgjøres til surrogater av Heathcliffe.

7.3 Isabella

Isabella Linton er Edgars yngre søster og bor sammen med han og Catherine på Thrushcross Grange. Hennes del i romanen er relativt liten sammenlignet med de andre karakterene som analyser, men hun får en viktig rolle i forholdet mellom Catherine og

Heathcliffe. Når Heathcliffe returnerer etter fraværet sitt og ønsker å gjenvinne Catherine, bruker han Isabella som en brikke i spillet. Catherine, som nå er gift med Edgar, ser at Isabella er forelsket i Heathcliffe, og forteller han om hvor tåpelig et giftemål mellom dem ville være. Heathcliffe på sin side føler seg forrådt av Cathrine fordi hun giftet seg med Edgar, og bestemmer seg for å bruke Isabella som hevn mot både Catherine og Edgar. Han forfører henne og overtaler henne til å forlate Thrushcross Grange uten forvarsel, og bli med han til Wuthering Heights. Hun går først villig med på dette, men sender senere et brev til Nelly som forklarer hvordan alt Heathcliffe har lovet var løgn, og hvordan hans oppførsel har endret seg siden hun forlot Thrushcross Grange. Hun rømmer fra Wuthering Heights, og kommer tilbake til Nelly på gården. Kapittel 3 av andre del i *Wuthering Heights* åpner med Isabellas hjemkomst etter at hun har flyktet fra Heathcliffe. Hun ankommer Thrushcross Grange gjennomvåt og leende, og virker både glad og lettet for å ha kommet seg vekk fra han. Isabella viser Cathrines spebarn lite kjærlighet ved deres møte. Hun vil ikke se på henne, og når han griner ber hun Nelly om å fjerne henne fra rommet. Hun forklarer at hun selv har grått mye på Catherines vegne, men at hun ikke ønsker å involvere seg i barnets skjebne. Deretter reiser hun bort fra Yorkshire-området, til et sted sør for London, hvor hun føder et barn, Linton. Etter Isabellas død hentes Linton tilbake og han tilhører bokens siste generasjon.

7.3.1 Den gotiske kvinnen

Den prototypiske gotiske kvinnen innehar ofte noen av de kvalitetene som finnes hos Isabella. Hun er en naiv ung dame som faller hodestups for en mystisk mann hun vet lite om, og som de rundt henne mener hun ikke kan få. Hun er også et bevis på den Byron-aktige heltens maktutøvelse over kvinner. Heathcliffe viser ingen omtenkksomhet eller medfølelse for henne, og behandler henne med alt det hatet han har oppspart mot Linton-familien. Etter at illusjonen er brutt blir Isabella en fange på Wuthering Heights. Som nevnt i analysen av Catherine var kvinnes undertrykkelse et element i gotisk litteratur som ofte knyttes til patriarkatets maskuline dominasjon over kvinnen på 1800-tallet. Isabellas naivitet underbygger samtidig for muligheten for at Heathcliffe manipulerer henne. Denne naiviteten er sentralt hos mange gotiske heltinner, og fikk sin ironiske parodi i bøker som Jane Austens *Northanger Abbey*.

Gjennom Isabella får vi også en ny fortellerinstans i plottet. Brevet hun sender til Nelly er et brudd i den narratologiske fremstillingen fram til det punktet. Handlingen, som for det meste fremlegges gjennom muntlig fortelling fra Nelly eller Lockwood, får nå en skriftlig dimensjon, samt en ny forteller. Kapittel 13 består nesten i sin helhet av Isabellas gjengivelse, i brevform, av begivenheter siden natten hun forlater Thrushcross Grange og to måneder framover i tid. Det gir leseren en ny forteller som tillegger sine egne kvaliteter til handlingsforløpet. Hun kan godt sammenlignes med Lockwoods førsteinntrykk av Heathcliffe, og hennes naive innstilling gjør at hun er en upålitelig dommer av karakter.

7.4 Cathy

Cathy Linton er Catherines og Edgars datter som blir født rett før hennes mor dør. Hun markerer begynnelsen på den siste generasjonen i romanen, så vel som del to av fortellingen. Handlingen i denne deler sentreres rundt Cathy, på samme måte som den gjorde det rundt Catherine i del en. Derimot er deres karakterer relativt ulike. Cathys dannelse tar en annen form enn den gjorde for moren, og avslutningen hennes er mer lykkelig. I denne analysen skal noen av de viktigste elementene i Cathys liv diskuteres. Dette inkluderer hennes oppvekst, hennes forhold til Nelly, Heathcliffes maktutøvelse

over henne, hennes omsorg for Linton og hennes endelige forhold til Hareton. Videre vil den feministiske vinklingen inkluderes, så vel som dannelsesromanens typiske trekk.

7.4.1 Barndom

Cathys fødsel er et vendepunkt i plottet i *Wuthering Heights*. Med Catherines død skifter Nelly fokus fra Catherine og Heathcliff over til den neste generasjonen. Hun er igjen den sentrale fortelleren, og hun former et sterkt bånd til Cathy som hennes forsørger. Edgar har etter sin kones død store problemer med å knytte seg til Cathy som spebarn, men blir senere en hengiven far. Hennes fødsel, som medfører Catherines død og derfor stor sorg på Thrushcross Grange, får en hard start, som Nelly forklarer for Lockwood (Brontë, 2014, s.158):

An unwelcome infant it was, poor thing! It might have wailed out of life, and nobody cared a morsel, during those first hours of existence. We redeemed the neglect afterwards; but its beginning was as friendless as its end is likely to be.

Sammen gir Edgar og Nelly Cathy en god oppvekst på Thrushcross Grange. Hun har noen av de samme karaktertrekkene som Catherine hadde, som en nysgjerrighet og eventyrlyst, samtidig som hun er mer pliktoppfyllende, respekterende og mild. Nelly har mindre vansker med hennes oppdragelse, og Edgar finner fort ut at hennes milde og kløktige vesen gjør henne til en mottakelig elev (Brontë, 2014, s.182):

He took her education entirely on himself, and made it an amusement: fortunately, curiosity, and a quick intellect urged her into an apt scholar; she learnt rapidly and eagerly, and did honour to his teachings.

Dette er en kvalitet som får komme til uttrykk senere når hun lærer Hareton å lese. Videre preges hennes oppvekst av den isolasjonen som kommer med å bo på Thrushcross Grange. Hun omgås få andre på sin alder og er mye i selskap med de voksne, eller bare seg selv. Edgar holder henne under oppsikt og tillater sjelden at hun vandrer utenfor eiendommens hage. (Brontë, 2014, s. 182):

Till she reached the age of thirteen, she had not once been beyond the range of the park by herself. Mr. Linton would take her with him, a mile or so outside, on rare occasions; but he trusted her to no one else.

Edgars beskyttende hånd forhindrer Cathy å havne i trøbbel, men det fremprovoserer også hennes ønske om å strekke seg utenfor de rammene han har satt for henne. Hans motivasjoner er å holde henne borte fra Heathcliff og *Wuthering Heights*, som han hater og mistenker.

Cathy gjennomgår altså en relativt normal barndom hvor hennes utvikling er i tråd med Edgars, og Nellys, ønsker. Det er åpenbart deres mening at å eksponere henne for Heathcliff og de andre på *Wuthering Heights* ville påvirke henne på en negativ måte. Derimot klarer de ikke å forhindre dette i lengden. Hennes nysgjerrighet for det som ligger utenfor vokser, og hun begynner å vandre utenfor det trygge, inngjerdede området ved Thrushcross Grange. Dette resulterer i det første møtet med Hareton, og dermed Heathcliffes sfære. Dette første møtet blir et ublidt et, hvor Cathy er sjokkert over at Hareton, som hun anser som grov og uegnet, er hennes søskenbarn. Etter at Linton blir fjernet fra Thrushcross Grange, og Cathy senere finner ut at han bor på *Wuthering Heights*, vokser hennes ønske om å omgås beboerne der. Derimot lokker Heathcliff henne dit ved å bruke Lintons sykdom, og deretter fanger henne der for å gifte de to.

7.4.2 Fangenskap

Gjennom Cathys fangenskap på Wuthering Heights fremstiller Brontë den kvinnelige protagonistens kamp mot patriarkatets undertrykkelse i fysisk forstand. Den gotiske heltinnen prøver å unnsnippe sin rolle og møter dermed farene forbundet med et slikt forsøk. Det er et virkningsfullt bilde når Cathy blir låst inne av Heathcliffe og tvunget til å gifte seg med Linton. Brontë undergraver her den tradisjonelle dannelsesromanens mål for modenhet gjennom ekteskap ved å portrettere kvinnens som en fanget skapning ute av stand til å unnsnippe den funksjonen hun er tilskrevet.

Den forandringen som Cathy opplever spiller i Catherines initiering på Thrushcross Grange, men i en negative forstand. Etter at Heathcliffe lokker Cathy til å møte med den stadig svakere Linton, og gjør henne til sin fange på Wuthering Heights, blir hun omgjort til en bitter og hard versjon av seg selv. Heathcliffes fangenskap, som forhindrer henne fra å tilbringe den siste tiden i Edgars liv sammen med han, frarøver henne også gleden og uskyldigheten som preget hennes barndomsår.

Når Mr. Lockwood møter Cathy for første gang har hun gjennomgått denne forandringen. Hun er allerede da blitt den utgaven av seg selv som Nelly historie ender med. Lockwood faller for hennes vakre utseende, samtidig som han ønsker å finne ut hvordan forholdene ved Wuthering Heights ble lagt til rette slik at hun endte opp så bitter og utilfreds. Når han deretter returnerer til Yorkshire ved romanens slutt er Cathy begynt en slags gjenoppvåkning sammen med Hareton. Nelly, som nå bor på Wuthering Heights, forteller om deres voksende interesse for hverandre. Etter hvert som Heathcliffe trekker seg mer inn i seg selv og ikke betrakter omverden rundt seg, får de to mulighet til å utfolde seg uten hans strenge oversyn.

7.5 Linton Earnshaw

Linton Earnshaw er Heathcliffe og Isabellas barn som blir født etter at Isabella reiser fra Wuthering Heights. Han blir hentet av Edgar og tatt med til Thrushcross Grange, men ved hans ankomst befaler Heathcliffe at han skal ta seg av ham på Wuthering Heights. Linton preges av å være et sykkelig og svakt barn, som ikke er robust nok til å håndtere den harde tilværelsen han gjennomgår. Han pines konstant av Heathcliffe, og anses som en ynkelig figur av de fleste av karakterene i romanen. Cathy, som er henrykt over å ha et familiemedlem på sin egen alder, tar i første instans godt imot ham. Derimot mister hun sin medlidenhet etter hvert.

Linton inngår også i Heathcliffes hevnplan. Han utnytter guttens fysiske og psykiske svakhet til å manipulere han inn i et forhold med Cathy. Deres giftemål blir fremtvunget av Heathcliffe, som dermed blir sittende igjen som eier av både Thrushcross Grange og Wuthering Heights etter at Linton dør. Etter at Edgar har hentet han fra sør-London, kommer Joseph for å ta han med hjem til hans eiendom (Brontë, 2014, s. 194):

“Hathecliff has send me for his lad, an Aw munn` t goa back baht him.”

Edgar Linton was silent a minute; an expression of exceeding sorrow overcast his features; he would have pitied the child on his own account; but, recalling Isabella`s hopes and fears, and anxious wishes for her son, and her commendations of him to care, he grieved bitterly at the prospect of yielding him up, and searched his heart how it might be avoided. No plan offered itself: the very exhibition of any desire to keep him would have rendered the claimant more peremptory: there was nothing left but to resign him.

Edgars sorg over å måtte gi fra seg Linton fordobles gjennom Heathcliffes grusomhet. Ikke bare må han leve med vitenen om at Isabellas siste ønske ikke blir oppfylt, nemlig at Linton ikke skal leve hos faren, men i tillegg skjønner Edgar hvilken hard oppvekst

Linton vil få på *Wuthering Heights*. Her viser igjen Heathcliffe sin makt over de andre karakterene i romanen. I dette tilfellet er det ikke den økonomiske makten han bruker til å overta de to eiendommene, men hans planlagte og utspekulerte plan om å få et barn med Isabella. Linton blir brukt som en vektstang for å utøve sin hevn over Edgar, så vel Hindley.

Linton får et sørgelig og kort liv. Hans opphold på *Wuthering Heights* består av sykdom og mishandling, samt et økende press fra Heathcliffe om å forføre Cathy. Lintons frykt for Heathcliffe og Cathys medlidenhet for hans skjebne gir de to et turbulent vennskap. Linton dør kort til etter at de tvinges sammen i ekteskap av Heathcliffe. Dermed sitter han igjen som rettmessig eier av *Wuthering Heights*, og har Cathy der nærmest som en fange de neste årene. Han representerer den svake delen av det maskuline som ikke overlever i Heathcliffes voldelige og kaotiske verden. Hans konstante sykdom og selvmedlidenhet gjør han til en enda mindreverdige karakter i Heathcliffes øyne.

7.6 Hareton Earnshaw

Hareton Earnshaw er Hindleys sønn og tilhører den andre generasjonen i *Wuthering Heights*. Hans mor, Frances, dør like etter hans fødsel, og i likhet med Cathy vokser han opp uten en mor. Derimot er hans oppvekst svært ulik. Hans far er drikkfeldig og voldelig, mens Heathcliffe bruker han som et redskap for sin egen hevnløst. Sammen med Lintons ynkelige tilstand og Josephs konservative holdninger knyttet til disiplin, gjør dette miljøet rundt Hareton svært turbulent. Hans tidlige år preges av hardhet og hans karakter som ung samsvarer med hans omgivelser. Når Cathy møter han for første gang er han både innesluttet og uhøflig, samtidig som han reagerer med sinne mot de minste ting. Cathy på sin side er forskrekket over forskjellene mellom seg selv og sitt søskenbarn. Derimot gjennomgår Hareton en forandring som kan minne om en motsetning til Catherines transformasjon i bokens første del. Dette skal utforsket videre i analysen

Haretons analyse tar utgangspunkt i hans funksjon i plottet som et fremtidshåp. Han er den karakteren i romanen som signaliserer en lykkelig slutt, både gjennom sin utvikling og hans endelige giftemål med Cathy. Hans oppvekst, derimot, inneholder en negativ form for dannelse, som på sin måte også mislykkes. Det vil si at Heathcliffes mål om å omgjøre ham til et hevneobjekt mot Linton-familien og Hindley ikke går som planlagt. Jeg kommer i dette kapitlet til å diskutere dannelsesromanens deterministiske natur, og hvorvidt *Wuthering Heights* inkluderer en vinkling i denne debatten.

7.6.1 Heathcliffes parallell

På mange måter representerer Hareton en utgave av Heathcliffe som aldri ble realisert. Heathcliffes harde barndom og forelskelse i Catherine speiles hos Hareton fordi det inngår i hevneplanen hans. Heathcliffe har en overordnet baktanke hvor han bruker Haretons oppvekst som en brikke i et spill for å ta igjen på Hindley, Edgar og Linton-familien. Hans fysiske og psykiske manipulasjon gjør det mulig for han å forme Hareton slik han ønsker. Heathcliffe finner til og med glede i å pine han fordi det minner om hvordan han selv ble pint. I en samtale med Nelly forteller Heathcliffe om hvordan hans prosjekt med Hareton har overgått hans forventninger (Brontë, 2014, s. 211);

I`ve a pleasure in him! he continued, reflecting aloud. He has satisfied my expectations. If he were a born fool I should not enjoy it half so much. But he`s no fool; and I can sympathise with all his feelings, having felt them myself. I know what he suffers now, for

instance, exactly – it is merely a beginning of what he shall suffer, though. And he`ll never be able to emerge from his bathos of coarseness, and ignorance. I`ve got him faster than his scoundrel of a father secured me, and lower; for he takes a pride in his brutish-ness. I`ve taught him to scorn everything extra-animal as silly and weak – Don`t you think Hindley would be proud of his son, if he could see him? Almost as proud as I am of mine – But there`s a difference, one is gold put to the use of paving stones; and the other is tin polished to ape a service of silver – Mine has nothing valuable about it; yet I shall have the merit of making it go as far as such poor stuff can go. His had first-rate qualities, and they are lost – rendered worse than unavailing – I have nothing to regret; he would have more than an, but I, are aware of – And the best of it is, Hareton is damnably fond of me! You`ll own that I`ve outmatched Hindley there – If the dead villain should rise from his grave to abuse me for his offspring`s wrongs, I should have the fun of seeing the said offspring fight him back again, indignant that he should dare to rail at the one friend he has in the world!

Dette er et viktig avsnitt fordi det gir oss mye informasjon angående Heathcliffes formål, motivasjon og fremgangsmåte. Han har altså gått inn for å ødelegge Hindleys sønn ved å overføre sin ignoranse og grovhet over på han, slik Hindley på sin måte gjorde det samme mot Heathcliffe. I motsetning til ham, derimot, har Hareton akseptert dette i mye større grad. En viktig faktor kan ha vært Josephs rolle i å fremsnakke hans slekt som stolt og nobel. Hareton har derfor et bilde av Heathcliffe, og Earnshaw-familien i sin helhet, som ikke samsvarer med leserens inntrykk. Igjen kommer nok Nellys upålitelighet som forteller inn, men det viktige er at Hareton ikke forakter sin «tormenter» slik som Heathcliffe gjorde. Han har derimot kjærlighet for Heathcliffe. Dette gjør Heathcliffes seier over Hindley enda søttere; hans egen sønn er vendt mot sin far og blitt vennlig mot Heathcliffe.

Heathcliffes manipulasjon konstituerer en slags omvendt dannelse i Hareton. Hans ønske er at barnet ikke skal lære seg å lese, være uvennlige og hard mot de rundt seg og hate den verden han eksisterer i. Dette negativet utsynet skal speile Heathcliffes egen oppvekst samtidig som han hevner seg på de som tillot hans barndom å bli slik.

7.6.2 Haretons omvendelse

Hareton gjennomgår en omvendelse i sin tilstand og karakter som minner om det Catherine gikk gjennom under oppholdet på Thrushcross Grange i bokens første del. Jeg argumenterte i den analysen for at hennes forvandling er i tråd med den borgerlige forventningen om kvinnes rolle som en kommende brud. Dette er ikke tilfellet for Hareton, men hans utvikling er ikke helt ulik for det. Som Catherine, er han før transformasjonen en villere og mer usivilisert utgave av seg selv. Denne kontrasten blir enda mer synlig hos Hareton fordi kontrasten mellom før og etter blir enda større. Hans vennskap og etter hvert hans kjærlighet til Cathy er det som tenner den første gnisten i hans forvandling. Fullbyrdelsen av deres ekteskap markerer slutten på fortellingen, så vel som slutten på Heathcliffes makt over ham. Dette ekteskapet uttrykker frihet, at lenkene som har bundet han brytes. Dette står i kontrast til Catherines giftemål, som heller markerer avslutningen på hennes frihet og begynnelsen på hennes undergang.

En slik forandring får vi et frempek til i Nellys forklaring av Hareton tidligere i romanen (Brontë, 2014, s.188):

I could scarcely refrain from smiling at this antipathy to the poor fellow; who was a well-made, athletic youth, good looking in features, and stout and healthy, but attired in garments befitting his daily occupations of working on the farm, and lounging among the moors after rabbits and game. Still, I thought I could detect in his physiognomy a mind owning better qualities than his father ever possessed. Good things lost amid a wilderness of weeds, to be sure, whose rankness fat over-topped their neglected growth; yet notwithstanding, evidence of a wealthy soil that might yield luxuriant crops, under other and favourable circumstances.

Hareton blir her beskrevet som en sunn og kjekk ung mann som er blitt mishandlet og som er så udannet at hans ytre skjuler hvilke egenskaper som ligger latent i han. Dette er noe Heathcliffe også bemerker i det forrige sitatet. Potensialet for at Hareton skal kjempe seg fri fra den tilstanden hans far og Heathcliffe har produsert hos ham er til stedet. Som vi skal se blir Cathy en viktig brikke i å bryte ham løs fra denne.

Den mest oppsiktsvekkende hendelsen i Haretons forandring er hans lesetrening. Dette er noe han i første omgang anser som bortkastet tid i tråd med Heathcliffe og Hindleys syn. Derimot får Cathy sakte men sikkert lurt han til å begynne å høre på at hun leser for han. Dette utvikler seg til et rørende scenario hvor hun lærer han ikke bare å lese, men også å kjenne seg selv.

Som det nevnes i introduksjonen til *Wuthering Heights* fra 2014, skrevet av Christina Bartolomeo, er dette en omvendelse på en klassisk pygmeisk myte (Bartholomeo, 2014, s.ix). I denne er det mannens kunnskap og erfaring som omgjør en yndig og uvitende jente til en moden kvinne. Brontë flipper denne på hodet, og tilskriver Cathy rollen som den erfarne læreren. Dette er et av aspektene som inneholder konseptet om dannelse, men som brukes på en litt mer uvanlig måte. Ved å posisjonere Hareton i den underdanige stillingen tar hun et oppgjør med et av patriarkatets underfundigheter. Ved romanens slutt har Hareton gjennomgått en fullstendig transformasjon fra første gang leseren møter han. Dette symboliserer ikke bare hans personlige utvikling, men hans generasjons generelle utvikling. Brontë har lagt den gotiske og romantiske Heathcliffe i graven, og igjen står en mer realistisk skikkelse i Hareton.

8 Avslutning

Wuthering Heights er en kompleks roman som vanskelig lar seg kategorisere. Som nevnt innledningsvis inneholder den elementer av dannelsesromanen, den gotiske romanen og den realistiske romanen. Problemstillingen min var å undersøke hvordan romanen kan anses som en dannelsesroman eller en anti-dannelsesroman med henblikk på den britiske tradisjonen. Hypotesen min var derfor at karakterene som gjennomgår en modningsprosess i boken på ulike måter mislykkes, og at dette vil kunne fortelle noe om bokens syn på dannelse. I denne oppgaven har jeg forsøkt å presentere de ulike strukturene i romanen som peker på denne mislykkede naturen, eller på konseptets begrensede formål. Dette ble gjort gjennom en analyse av topografien, den narrative strukturen og karakterene.

Topografien i *Wuthering Heights* skiller seg fra dannelsesromanens trekk på flere måter. I hovedsak er det mangelen på et større samfunn som grunnlag for utvikling et viktig poeng i de fleste dannelsesromaner. Brontë lar helheten av sin roman utspille seg på de to eiendommene i Yorkshire-området og den ville naturen rundt. Her er de gotiske elementene mye mer fremtredende. Dette fastsetter også de mellommenneskelige relasjonene som utgangspunktet for den formen for dannelse som utspiller seg i romanen. Samfunnets determinisme erstattes med individenes handlinger, og underminerer derfor dannelsens forutsetninger. Den er i mindre grad opptatt av å omgjøre individet til et samfunnsmessig resultat, og ser heller på de mellommenneskelige forholdene som oppstår mellom personene som i stor grad lever i et isolert mikrosamfunn.

Den narrative strukturen er et aspekt ved *Wuthering Heights* som gjør romanen til en interessant og unik versjon av en dannelsesroman. Særlig er det fortellerinstansen som kommer i sentrum for mye av tolkningen. Nelly og Lockwood er de to sentrale fortellerne gjennom store deler av historien, og deres upålitelige og forutinntatte meninger påvirker både plottet struktur og fremstilling. Dette inneholder gotiske elementer, som stemningen som skapes omkring det frydefullt skrekkelige, og dannelsesromanens elementer, som hjem-borte-hjem strukturen. Nellys involvering i plottet konstituerer også et aspekt ved romanen som fremhever hennes rolle. Hun påvirker Lockwoods inntrykk, og dermed leserens, ved å fremstille seg selv som en objektiv forteller, og derfor frikjent fra enhver skyld hun måtte ha gjennom fortellingen. Derfor sees alle karakterene gjennom hennes oppfatning av dem, noe som i stor grad belyser hennes upålitelighet.

Wuthering Heights er en roman som følger oppveksten og livet til mange karakterer. Deres oppdragelse og dannelse er aspekter som behandles og problematiseres gjennom deres utvikling, og påvirkes av miljøet rundt dem. Charlotte Goodman har gjort Catherine og Heathcliffe til prototypene på en «male-female double» dannelsesroman, og deres enhetlighet blir eksempel på en annen form for grunnstruktur i slike romaner. Videre er de ulike generasjonenes involveringer i hverandres liv et viktig aspekt i boken. Cathy er Catherines speilbilde, og Hareton er på ulike vis Heathcliffes. Bokens repeterende generasjoner fortellere oss noe om utviklingen som forekommer i karakterene, men også i det mikrosamfunnet de lever i.

Det finnes ulike aspekter ved romanen som peker mot en form for anti-dannelse. Catherine er et bilde på kvinnens fangenskap i sin kjønnsrolle i et patriarkalsk samfunn. Hennes transformasjon, samt hennes ekteskapet med Edgar, hindrer hennes personlige

utvikling, og resulterer i en mindre autonom person. Heathcliffes hjemkomst etter at han har funnet rikdom utenfor Yorkshire-området ender i et fragmentert selv som aldri oppnår fullbyrdelse sammen med Catherine. Gjennom karakterenes analyse har jeg utforsket dannelsesprosessens mangler, og hvordan dens utvikling gir grunnlag for en reevaluering av begrepet, og dermed sjangerens, endelige mål for oppvekst og modenhet i et menneske.

9 Litteraturliste

Primærlitteratur

Brontë, E. (2014). *Wuthering Heights*. New York: Race Point Publishing.

Sekundærlitteratur

Arnds, P. (1998). The Boy with the Old Face: Thomas Hardy`s Antiboldungsroman «Jude the Obscure» and Wilhelm Raabe`s Bildungsroman "Prinzessin Fisch". I *German Studies Review*, Vol 21, No. 2, s. 221-240. Hentet fra <https://www.jstor.org/stable/1432203>.

Bartolomeo, C. (Red.). Introduction. I E. Brontës, *Wuthering Heights* (s. vii – xv). New York: Race Point Publishing.

Golban, P. (2004). *The Victorian Bildungsroman* (Doktoravhandling, Namik Kemal University, Turkey). Hentet fra:
<file:///C:/Users/Downloads/TheVictorianBildungsroman.pdf>

Goodman, C. (1983). The Lost Brother, the Twin: Women Novelists and the Male-Female Double Bildungsroman. I *NOVEL: A Forum on Fiction*, Vol. 17, No. 1, s.28-43. Hentet fra <https://www.jstor.org/stable/1344822>.

Hamilton Buckley, J. (1974). *Season of Youth: The Bildungsroman from Dickens to Golding*. Cambridge, Massachusetts og London: Harvard University Press.

Hawthorn, J. (2010). *Studying the Novel* (6. utg.). London: Bloomsbury Academic.

Hillis Miller, J. (1982). *Fiction and Repetition: seven English novels*. Hentet fra
<https://archive.org/details/fictionrepetitio00mill/page/61/mode/2up>

Shunami, G. (1973). The Unreliable Narrator in Wuthering Heights. I *Nineteenth-Century Fiction Vol. 27, Vol. 4*, s.449-468. Hentet fra
https://www.jstor.org/stable/2933519?seq=7#metadata_info_tab_contents

Oppslagsverk

Lothe, J. (2015). Dannelsesroman. I C. Refsum, J. Lothe & U. Solberg (Red.),
Litteraturvitenskapelig Leksikon (2. utgave, s.33).

Haarberg, J., Selboe, T., & Aarset, H. E. (2007). *Verdenslitteratur: Den vestlige tradisjon*.
Oslo: Universitetsforlaget.

